

AIKUISSOSIAALITYÖN VAIKUTTAVUUS

Realistinen arviointi: Osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen Sovinnon aikuistyössä

Hanna-Riikka Partanen
Opinnäytetyö Kevät 2018
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Partanen Hanna-Riikka. Aikuissosiaalityön vaikuttavuus. Realistinen arviointi: Osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen Sovinnon aikuistyössä. Kevät 2018. 62 s. Liitteitä 3. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, minkälaisia vaikutuksia Suomen Diakoniaopiston alla toimivan Sovinnon kampuksen aikuistyöllä on ollut toimintaan osallistuneisiin asiakkaisiin, ja minkä takia toiminta on ollut vaikuttavaa. Tutkimuksessa käytettiin laadullista tutkimusotetta realistisen arvioinnin keinoin. Opinnäytetyö koostuu teoriaosuudesta ja tutkimusprosessin sekä -tulosten esittelystä. Raportin teoreettinen viitekehys koostuu vaikuttavuuden, osallisuuden ja toimijuuden tematiikasta.

Tutkimuksessa haastateltiin neljää aikuistyön toimintaan osallistunutta 32–60-vuotiaasta henkilöä, joiden asiakkuus Sovinnolla oli kestänyt vähintään kuusi kuukautta ja pisimmillään kolme vuotta. Tutkimus toteutettiin syksyllä 2017 Sovinnon tiloissa. Tutkimustuloksien tavoitteena on tehdä tehtyä työtä näkyvämmäksi sekä antaa Sovinnolle välineitä kehittää aikuistyön toimintaa yhä asiakaslähtöisemmäksi.

Tuloksista käy ilmi, että aikuistyön toimintaan osallistumisen aikana haastateltujen henkilöiden elämässä on tapahtunut paljon positiivisia vaikutuksia. Asiakkuuden aikana haastateltavien toimijuus on vahvistunut muun muassa tulevaisuuden uskon lisääntymisellä. Kaikilla haastateltavilla myös koulutus- ja työmahdollisuudet ovat parantuneet Sovinnon toimintaan osallistumisen myötä. Sovinnolla tehtävä työ koettiin matalan kynnyksen toimintana, johon on helppo tulla ja kaikkia arvostetaan sellaisena kuin on.

Sosiaalityön vaikuttavuutta ei voida mitata ainoastaan numeroilla, vaan tarvitaan arviointia, joka perustuu asiakkaan henkilökohtaiseen kokemukseen. Realistisen arviointitutkimuksen avulla voidaan tulevaisuudessa kehittää mittareita tai muita välineitä Sovinnolla tehtävän työn vaikuttavuuden arviointiin.

Kustannukset ja tehokkuus tuntuvat olevat ajan hengenmukaisesti kaiken työn arvioinnin mittaristona. Vaikuttavuuden arvioinnilla voidaan kuitenkin tuoda näkyväksi niitä pehmeitä arvoja, jotka ovat koko sosiaalityön perusta. Vaikuttavuuden arviointi tulisi olla osa jokaista sosiaalipalvelua.

Avainsanat: aikuissosiaalityö, realistinen arviointi, toimijuus, osallisuus, vaikuttavuus

ABSTRACT

Partanen Hanna-Riikka. The effectiveness of social work with adults. A realistic evaluation: strengthening inclusivity and human agency in the adult work of Sovinto. Spring 2018, 62 p. 3 attachments. Diakonia university of applied sciences. Degree programme in social services. Bachelor of social services.

The purpose of this thesis is to study the effects of Sovinto campus adult work on service users' lives. And also find out the reasons behind the effects. This qualitative research was implemented using realistic evaluation. Thesis report consists of three parts: theory, research process and results. Theoretical framework of the thesis consists of inclusivity, human agency and effectiveness themes.

Four service users aged 32–60 were interviewed for the thesis. Their customership had lasted between six months and three years. The study was conducted during fall 2017 in the Sovinto campus. The aim of the study is to bring visibility to the adult work in Sovinto, and to give tools to develop adult work more customer-oriented.

The results show that while taking part in the adult work activity there has been multiple positive effects on the service users' lives. During the time of the customership the interviewees' human agency has strengthened by for example increased hope for the future. All the interviewees' training and working possibilities have improved during the customership in Sovinto. The work done in Sovinto was conceived as accessible service where it's easy to come and everyone is appreciated as they are.

The effectiveness of social work can not be measured only by numbers. Evaluation based on personal experience is also needed. Through realistic evaluation indicators and tools can be created to measure the effectiveness of the work done in Sovinto.

These days costs and efficiency seem to be the indicators of all the work. By evaluating the effectiveness of social work we can make visible the soft values which are the basis of all social work. The evaluation of effectiveness should be a part of all social services.

Keywords: adult social work, effectiveness, human agency, inclusivity, realistic evaluation

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	SUOMEN DIAKONIAOPISTO	7
2.1	Sovinto – järjestöstä osaksi Suomen Diakoniaopistoa.....	7
2.2	Toimintakeskus.....	8
2.3	Aikuistyö	9
3	VAIKUTTAVUUS	11
3.1	Monimuotoinen vaikuttavuus	11
3.2	Vaikuttavuuden arviointi realistisen arvioinnin näkökulmasta	12
3.3	Miksi vaikuttavuuden arviointi on tärkeää sosiaalityössä?	13
3.4	Vaikuttavuustutkimuksen haasteita	14
3.5	Vaikuttavuuden arvioinnin ajankohtaisuus.....	15
4	TOIMIJUUS	18
4.1	Näkökulmia toimijuuteen.....	18
4.2	Asiakkaan subjektointi auttamistyössä lähtökohtana toimijuuden vahvistumiselle	20
4.3	Elämänkaaritoimijuus.....	21
5	OSALLISUUS	23
5.1	Osallisuuden ulottuvuudet	23
5.2	Toimintaresurssit	25
5.3	Matalan kynnyksen palvelut osallisuutta edistämässä.....	26
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	28
6.1	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymys	28
6.2	Realistinen arviointi.....	28
6.3	Laadullinen tutkimus	30
6.4	Haastattelumenetelmä.....	30
6.5	Kohderyhmä	31
6.6	Analyysi	32
7	TULOKSET	34
7.1	Toimijuuden vahvistuminen	34
7.2	Osallisuus yhteiskuntaan	36

7.3	Rikoksettoman elämäntavan ylläpito	38
7.4	Päivätekemisen merkitys ja matala kynnys	39
7.5	Avoin ilmapiiri ja asiakkaan arvostaminen	41
7.6	Rinnalla kulkeva työote.....	43
8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	46
8.1	Johtopäätökset, havainnot ja tavoitteiden onnistuminen	46
8.2	Haasteet ja oma ammatillinen kehittyminen	47
8.3	Tutkimuksen eettisyys	48
8.4	Vaikuttavuustutkimuksen ajankohtaisuus	50
LIITE1	.....	57
LIITE2	.....	58
LIITE 3	.....	62

1 JOHDANTO

Suomen Diakoniaopiston Sovinnon kampus tarjoaa työikäisille nuorille ja aikuisille työvoimakoulutusta, matalankynnyksen ryhmätoimintaa, aikuistytöä, maahanmuuttajien valmennusta, nuorten työpajatoimintaa sekä etsivää nuorisotyötä. Sovinnon palvelut on suunnattu pitkäaikaistyöttömille, maahan muuttaneille henkilöille sekä henkilöille, joille yhteiskunnan tarjoamat palvelut eivät sellaisenaan ole riittäviä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteen oli selvittää realistisen arvioinnin keinoin Sovinnon kampuksen aikuistytön vaikuttavuutta. Opinnäytetyön avulla pyrittiin selvittämään, minkälaisia vaikutuksia Sovinnon aikuistytöllä on ollut toimintaan osallistuneisiin asiakkaisiin ja minkä takia toiminta on ollut vaikuttavaa. Opinnäytetyön tavoitteena on, että yhteistyökumppani voisi käyttää opinnäytteessä ilmenneitä tuloksia omassa kehittämistyössään sekä tehdä omaa työtänsä ja sen merkityksellisyyttä näkyväksi.

Aikuistytön asiakaskunnan pääpaino on yli 30-vuotiaissa henkilöissä, jotka ovat koulutuksen, työn ja palveluiden ulkopuolella. Toiminnan tavoitteena on tukea ja vahvistaa heikossa asemassa olevien työikäisten toimijuutta ja osallisuutta sekä vahvistaa mahdollisuuksia edetä kohti työtä tai koulutusta.

Opinnäytteen aineisto kerättiin yksilöhaastatteluilla. Haastateltavat olivat Sovinnon aikuistytön pitkäaikaisia asiakkaita. Asiakkaat olivat 30–60-vuotiaita miehiä ja naisia. Tutkimus toteutettiin laadullisella tutkimusotteella, ja menetelmänä käytettiin avoimen- ja teemahaastattelun välimuotoa. Haastatteluita tehtiin yhteensä neljä (4) kappaletta. Haastattelut nauhoitettiin, litteroitiin ja analysoitiin tuloksiksi, jotka ovat nähtävillä tässä opinnäytetyössä. Haastattelut toteutettiin Sovinnon tiloissa syksyllä 2017.

2 SUOMEN DIAKONIAOPISTO

Suomen Diakoniaopisto Oy (SDO) järjestää koulutusta Helsingissä, Lahdessa, Oulussa ja Ylitorniolla. Koulutustarjontaan kuuluu laaja kirjo erilaisia koulutusaloja, jonka lisäksi SDO tarjoaa myös valmentavaa koulutusta, työvoimakoulutusta, lisäkoulutusta sekä oppisopimuskoulutukseen liittyvää tukea ja neuvontaa. Sovinto on entinen järjestötoimija, joka sulautui osaksi Suomen Diakoniaopisto Oy:tä vuoden 2017 alussa.

Tämän opinnäytteen tilaaja on Suomen Diakoniaopiston Sovinnon kampus, ja siellä sijaitsevan toimintakeskuksen aikuistyö. Seuraavissa kappaleissa kerrotaan opinnäytteen tilaajaan toiminnasta tarkemmin. (Suomen Diakoniaopisto. Tietoa meistä.)

2.1 Sovinto – järjestöstä osaksi Suomen Diakoniaopistoa

Sovinto ry on vuonna 1987 perustettu järjestötoimija. Sovinto ry:n on perustanut Hannu Ahti. Sovinto perustettiin vastaukseksi luvattomiin autojen anastamisiin, joita 1980-luvun Itä-Helsingissä tapahtui paljon. Järjestön ydintehtävä oli rikosten sovittelu. Sovinnon perusajatus oli se, että entiset autovarkaats koulutettiin ajoneuvoasentajiksi. Sovinnon koulutukset perustuivat jo alkuvuosina tekemällä opimiseen ja oppisopimuskoulutukseen. Sovinnon taustalla toimi pitkään Settlementti säätiö. (Ahti 2007, 13-16.)

Sovinnon toiminta alkoi niin kutsutusta vaihtoehtoisesta ammattikoulutuksesta, jossa opiskelijoille tarjottiin opintojen lisäksi myös muun muassa asumispalveluita sekä mielekkäitä elämäkokemuksia, kuten pitkiä purjehdusmatkoja. Sovinnolla on vähäisen historiatiedon mukaan myös tehty vuosituhatien alussa myös työtä Afrikan hyväksi. Afrikkaprojektissa oli tarkoitus viedä pienkone- ja veneenrakennus koulutusta Grand Popoon, Beniniin. Historia ei kerro miten hanke päättyi. (Ahti 2007, 47-55, 89, 116.)

Sovinnon alkutaipaleen toiminnasta on löydettävissä hyvin vähän dokumentaatiota. Lähteeksi tähän työhön löytyi Hannu Ahdin tekemä kuvakirja vuodelta 2007, joka värittää Sovinnon historiaa. Historia on monipuolinen ja mielenkiintoinen mutta osoittaa, että kaikki toiminnot vuosien varrelta eivät ole selvästikään kirjattu ylös. Se on selvää, että kyseessä on toimija, jonka historiaan mahtuu monia erilaisia vaihteita. Läpi Sovinnon historian on kuitenkin nähtävissä muutama seikka, joka ei ole tähän päivään mennessä hävinnyt; syrjäytymisen ehkäisy, kaikista heikoimmassa asemassa olevien auttaminen, tekemällä oppiminen ja merkityksellisen päivätekemisen korostuminen.

Sovinto lakkasi olemasta itsenäinen järjestö vuonna 2017, kun se liittyi osaksi Suomen Diakoniaopisto Oy:tä. Tuolloin apunimi Sovinnon kampus otettiin käyttöön. Tänä päivänä Sovinto tarjoaa työvoimakoulutuksia, jotka ovat tarkoitettu työttömille työnhakijoille, joilla ei ole peruskoulun jälkeistä tutkintoa. Sovinnon työvoimakoulutuksissa voi opiskella auto- ja pienkonealaa sekä hotelli-, ravintola- ja cateringalaa. Sovinto tarjoaa myös perustutkintoon tähtäävää toimintaa, sekä aikuisten perusopetusta. Näiden lisäksi Sovinnolla toimii toimintakeskus, josta kerrotaan tarkemmin seuraavissa alaluvuissa. Sovinnon kampus sijaitsee Itä-Helsingissä, Roihupellossa. (Suomen Diakoniaopisto. Työvoimakoulutukset.)

2.2 Toimintakeskus

Sovinnon kampuksen toimintakeskus tarjoaa matalan kynnyksen toimintaa koulutuksen ja työn ulkopuolella oleville henkilöille. Toimintakeskus tarjoaa monipuolista tekemistä sekä yksilöllistä tukea erilaisiin elämäntilanteisiin. Toimintakeskus tarjoaa nuorten työpajatoimintaa, etsivää nuorisotyötä, aikuistyötä, valmennusta maahan muuttaneille miehille sekä naisille, työvalmennusta sekä avointa ryhmätoimintaa. (Suomen Diakoniaopisto. Toimintakeskus.)

Sovinnon kampuksen toimintakeskus pyrkii myös vaikuttamaan yhteiskunnalliseen päätöksentekoon paikallisuutta unohtamatta. Toimintakeskuksen tehtävänä

on kohdata vaikeissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä, ja toimia heidän yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistamiseksi. (Suomen Diakoniaopisto. Toimintakeskus.)

Fendari on osa Sovinnon toimintakeskusta. Fendari tarjoaa erilaisista lähtökohdista tuleville aikuisille tukea ja toimintaa. Fendarin kohderyhmä on yli 30-vuotiaat eri lähtökohdista tulevat työn, koulutuksen ja palveluiden ulkopuolella olevat, sekä maahan muuttaneet naiset. Toiminta koostuu yksilötyöstä, tuetusta työkeilusta, avoimesta ryhmätoiminnasta sekä vapaaehtoistoiminnasta. (Suomen Diakoniaopisto. Toimintakeskus.)

Fendaria rahoittaa STEA, ja toiminta on luonteeltaan pysyväistoimintaa. STEA on sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus, joka toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. STEA on itsenäinen valtionapuviranomainen, joka hallinnoi Veikkaus Oy:n pelituotoista tehtäviä avustuksia. Avustusten saajat ovat sosiaali- ja terveysjärjestöjä jotka työskentelevät terveyden ja hyvinvoinnin eteen. (Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. STEA.)

Fendari koostuu kahdesta eri yksiköstä; maahanmuuttajanaisten valmennuksesta sekä aikuistyöstä. Tässä opinnäytteessä keskityttiin nimenomaan aikuistyön toimintaan osallistuneiden ihmisten elämään. Aikuistyön toiminnasta kerrotaan enemmän seuraavassa alaluvussa. (Suomen Diakoniaopisto. Toimintakeskus.)

2.3 Aikuistyö

Aikuistyö kohtaa yli 30-vuotiaita asiakkaita, jotka ovat työn, koulutuksen ja palveluiden ulkopuolella. Aikuistyön suurimpana kohderyhmänä ovat pitkäaikaistyöttömät kantasuomalaiset miehet. Kohderyhmän valikoitumisen taustalla on huomio siitä, että kyseinen kohderyhmä on havaittu olevan erittäin heikossa sosiaalisessa asemassa. Aikuistyön toiminta perustuu yksilötyöhön, jota tekee sosiaalityöntekijä. Aikuistyön toiminnalla on tavoitteena vahvistaa henkilön toimijuutta ja

yhteiskunnallista osallisuutta. Osatavoitteina on lisätä positiivisia vaikutuksia asiakkaan hyvinvointiin sekä tukea asiakkaan valmiuksia hakeutua työhön tai koulutukseen. Aikuistyössä työskentelee yksi työntekijä, joka on aikuistyöntoiminnan koordinaattori ja sosiaalityöntekijä. (Avustushakemus 2017.) Aikuistyössä oli vuonna 2017 50 asiakasta, joista kerrallaan aktiivisia oli 10-15. (Larvio 2017).

Sovinnon aikuistyön asiakaskunnalle on usein yhteistä ongelmien moninaisuus, jolloin tukea tarvitaan hyvin kokonaisvaltaisesti. Asiakkaat ovat usein muista palveluista pudonneita tai henkilöitä joille julkisen sektorin tarjoamat palvelut eivät ole sellaisenaan riittäviä; esimerkiksi vankilasta vapautuvat, pitkään toimeettomana olleet ja maahan muuttaneet tarvitsevat huomattavasti kokonaisvaltaisempaa ja pitkäjänteisempää tukea kuin mitä julkiset palvelut pystyvät tarjoamaan. (Avustushakemus 2017.)

Sovinnon aikuistyön taustalla on huomio siitä, että yhteiskunnan ulkopuolelle jää iso määrä työkäisiä henkilöitä joilla on halua löytää elämälleen mielekästä sisältöä. Tämän kohderyhmän asiakkaat vaativat pitkäjänteistä tukea, jotta heidän elämäntilanteeseensa olisi mahdollisuus saada pysyviä muutoksia. Sosiaalitoimiston tai TE-toimiston asiakkuus ei ole välttämättä edellä mainituille asiakkaille sellaisenaan riittävää. Aikuistyön toiminta on erityisesti suunnattu päihde- ja mielenterveyskuntoutujille, rikostaustaisille, pitkäaikaistyöttömille, peruskoulun tai ammatillisen koulutuksen keskeyttäneille, sekä maahan muuttaneille henkilöille. (Toimintasuunnitelma 2017.)

3 VAIKUTTAVUUS

Vaikuttavuus on haasteellinen käsite, ja siitä puhuttaessa onkin hyvä olla tarkkana, että käytettävä terminologia on oikein. Vaikuttavuuden osalta voidaan puhua muun muassa yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta, vaikutuksista, kustannus-vaikuttavuudesta tai asiakasvaikuttavuudesta. Tämän opinnäytteen aiheena oli tutkia Sovinnon aikuistyön vaikuttavuutta, jonka vuoksi vaikuttavuuden käsitteistö valikoitui osaksi työn teoreettista viitekehystä.

Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi vaikuttavuuden käsitteitä ja sen eri tarkastelukulmia. Samalla pohditaan myös vaikuttavuuden merkittävyyttä suomalaisessa yhteiskunnassa sosiaalityön kentällä, sekä sitä miksi vaikuttavuustutkimus on haastavaa. Lopuksi käydään läpi myös muutamia ajankohtaisia vaikuttavuuden arviointiin käytettäviä mittareita.

3.1 Monimuotoinen vaikuttavuus

Vaikuttavuuden voi jakaa useampaan eri osa-alueeseen. Yleisesti vaikuttavuudella tarkoitetaan sitä, onko toiminnalla päästy siihen päämäärään tai tavoitteeseen mikä on esimerkiksi määritetty organisaation tarkoitukseksi ja tehtäväksi. Tällaisia esimerkkejä ovat muun muassa syrjäytymisen ehkäisy tai eriarvoisuuden väheneminen. Vaikuttavuus pohjautuu johonkin tavoitteelliseen toimintaan tai interventioon. (Rajavaara 2006, 10.)

Yhteiskunnallisella vaikuttavuudella pyritään tarkastelemaan erilaisten toimintojen laajempia kokonaisvaikutuksia. Sosiaalityö heijastuu aina yksilöllisiä asiakas-tilanteita pidemmälle kattaen ensin ihmisen ja hänen toimintaympäristönsä, jonka kautta tehty työ heijastuu koko yhteiskuntaan. Kustannus-vaikuttavuus taas kuvaa kustannusten ja vaikuttavuuden välistä suhdetta. (Pohjola 2012, 23.)

Yksilötasolla puhutaan asiakasvaikuttavuudesta, jolla tarkoitetaan sitä, että arvioidaan, miten jokin sosiaalityön prosessi on vaikuttanut palvelunkäyttäjän elämään ja hänen toimintaresursseihinsa. Tällaisia vaikutuksia voivat olla muun muassa toimijuuden vahvistuminen, osallisuus yhteiskuntaan tai toiveikkuuden lisääntyminen. Asiakasvaikuttavuuden käsite viittaa siihen, miten asiakkaan tarpeisiin on vastattu, ja miten hänen saamansa apu on ollut osallisena hänen muutosprosessiinsa. (Pohjola 2012, 23-24.)

Tämän opinnäytetyön tarkoitus oli arvioida muutoksia henkilötasolla realistisen arvioinnin näkökulmasta. Tutkimuksella pyrittiin arvioimaan, minkälaisia vaikutuksia Sovinnon aikuistyöllä on ollut toimintaan osallistuneisiin asiakkaisiin, ja miten muutos on syntynyt. Realistinen arviointi painottaa etsimään vastauksia eritoten jälkimmäiseen kysymykseen. Siksi myös tämän opinnäytteen tutkimuksessa on painotettu nimenomaan sitä, miksi muutos asiakkaassa on tapahtunut ja mikä Sovinnon toiminnassa on se, minkä asiakkaat ovat kokeneet merkitykselliseksi omassa muutosprosessissaan.

3.2 Vaikuttavuuden arviointi realistisen arvioinnin näkökulmasta

Vaikuttavuuden arvioinnissa realistisen arvioinnin näkökulmasta pyritään vastaamaan kysymyksiin mikä vaikuttaa mihinkin, miten, milloin ja millä edellytyksillä. Sana vaikuttavuus kuvaa sekä tulosta, että prosessia. Vaikuttavuuden arvioinnille on oleellista, että yhdistetään sekä tulokset että prosessi, jolla tuloksiin on päästy. Vaikuttavuuden arvioinnissa puhutaan usein 'vaikutuskysymyksestä'. Vaikutuskysymyksellä tarkoitetaan sitä, että pyritään saamaan käsitys siitä, miten jokin tietty interventio tuottaa prosessin kautta tuloksen. Vaikuttavuuden arvioinnissa ei siis riitä se, että tutkitaan jonkin intervention tuottamia tuloksia, vaan yhtä tärkeää on tutkia miksi jokin interventio on vaikuttanut. Tällä tavalla saadaan vastauksia siihen, missä määrin saadut tulokset ovat tarkastellun intervention saavuttamia. Kysymys on siis tulosten syy ja seuraussuhteesta. (Dahler-Larsen 2005, 7-8.). Realistista arviointia kuvataan tarkemmin vielä myöhemmässä alaluvussa.

Opinnäytetyön tavoitteena oli arvioida, minkälaisia vaikutuksia aikuistyöllä on ollut pitkäaikaisiin asiakkaisiin ja mikä Sovinnon työssä on ollut sellaista, että vaikutuksia on syntynyt. Tutkimuksen keinona käytettiin realistista arviointia, joten tutkimuksella ei pelkästään pyritty selvittämään saatuja vaikutuksia, vaan haastattelujen perusteella pyrittiin saamaan vastauksia myös siihen, miksi aikuistyön toiminta on henkilöön vaikuttanut. Koska Sovinnon aikuistyön asiakkaiden muutosprosessit ovat pitkiä, ja asiakkaat usein ovat monen muunkin palvelun piirissä, pystyttiin tällä arviointimenetelmällä kuvaamaan nimenomaan sitä, mikä Sovinnon toiminnassa on ollut se, miksi henkilön elämäntilanne on muuttunut positiivisen suuntaan. Realistinen arviointi on yksi keino tutkia miten ja miksi jokin työmenetelmä tai prosessi on ollut vaikuttavaa, mutta myös muunlaisia arviointimenetelmiä voidaan käyttää. Muun muassa satunnaiset vertailuasetelmat, joka on kvantitatiivinen tutkimusmenetelmä vastaa edellä mainittuihin kysymyksiin, mutta kyseisessä menetelmässä on omat haasteensa ja se vaatii suuren joukon vastaajia (Heikkilä 2014, 17).

3.3 Miksi vaikuttavuuden arviointi on tärkeää sosiaalityössä?

Sosiaalityö kaikissa sen eri muodoissaan on osa palvelujärjestelmää. Sosiaalityö on vastuussa toiminnastaan eri tahoille; tehtyä työtä raportoidaan muun muassa asiakkaille, toimintaorganisaatioille, päätöksentekijöille sekä veronmaksajille. Jotta resurssienkäyttö sosiaalityöhön olisi tarkoituksenmukaista, tulee sen olla myös vaikuttavaa. Vaikuttavuuden osoittaminen on myös välttämätöntä työprosessien ja ammatin sisäisessä ohjaamisessa, ja työn näkyväksi tekemisessä. (Pohjola 2012, 9-10, 28.)

Pauli Niemelä (2010) on jaotellut sosiaalityön tutkimukselliset lähtökohdat neljään eri osa-alueeseen, joilla perustellaan miksi vaikuttavuuden arviointi on tärkeää sosiaalityössä. Niemelän mukaan sosiaalityössä tarvitaan ilmiötason tietoa, joka kertoo esimerkiksi ihmisten hyvinvoinnin tilasta, sekä sosiaalisten ongelmien ilmenemisestä. Vaikuttavuuden mittaamisella saadaan tietoa myös hyvinvointivaiteiden sekä erilaisten ongelmien yhteiskunnallisista, yhteisöllisistä ja yksilöllisistä

taustoista ja syistä. Näiden lisäksi edellytetään tutkimustietoa, joka tukee sosiaalityön erilaisten ratkaisukeinojen, toimintaprosessien ja toimintaohjelmien kehittämistä. Vaikuttavuustiedolla voidaan myös osoittaa, miten ongelmiin on mahdollisuus vaikuttaa, sekä miten tavoitteita on saavutettu ja ovatko toimintaprosessit olleet vaikuttavia. Niemelän mukaan vaikuttavuuden näkökulma kuuluisi olla omana erityisenä alueenaan osana sosiaalityötä. (Pohjola, Kemppainen & Väyrynen 2012, 28.)

Vaikuttavuuden mittaaminen sosiaalityössä nähdään kuitenkin usein ongelmallisenä. Vaikuttavuuteen liittyvät ajattelutavat ja sosiaalityön sisältä nousevat näkemykset eivät usein kohtaa toisiaan. Vaikuttavuus nähdään usein syy-seuraus – ajatteluna, teknisenä numeraalisena mittaamisena tai kustannus-hyöty analyysiin perustuvana tarkasteluna. Kustannus ja tehokkuus -teemat ovat sosiaalityölle usein vieraita. Vaikuttavuus saatetaan nähdä myös ulkoa tulevina vaatimuksina joiden arvomaailma ei kohtaa sosiaalityön ideologiaa. Kanaojan (1998) mukaan sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin tärkein hyöty koituu lopulta asiakkaalle, sillä vaikuttavuuden arvioinnilla työtä voidaan lopulta kehittää mahdollisimman hyvin asiakkaiden tarpeita vastaavaksi. (Pohjola, Kemppainen & Väyrynen 2012, 89.)

3.4 Vaikuttavuustutkimuksen haasteita

Haasteena vaikuttavuuden arvioinnissa on vaikuttavuuden ja vaikutuksien näkyväksi tekeminen, sekä se, mistä näkökulmasta vaikuttavuutta tarkastellaan. Eri toimijat ymmärtävät myös vaikuttavuuden eri tavalla. Vaikuttavuuden mittaamisen sijasta voisikin puhua ennemmin vaikuttavuuden kuvaamisesta, erityisesti kun puhutaan realistisen arvioinnin näkökulmasta. Yksittäisen asiakkaan osalta elämässä on aina myös mukana myös muut vaikuttavat tekijät, sillä ihminen on kokonaisuus. Tämä tekee yksittäisen asiakkaan vaikuttavuuden arvioinnin haastavaksi. Mutta vaikka vaikuttavuuden arvioinnilla ei voitaisi todistaa, että jokin on vaikuttavaa, voidaan sillä kuitenkin tehdä näkyväksi toteutuneita vaikutuksia. (Pohjola 2012, 10-12.)

Vaikuttavuutta tutkittaessa on myös tärkeää aina ottaa esille eettinen näkökulma. Sosiaalityöhön sisältyy aina tietty arvoperusta sekä moraalisten jännitteiden punnitseminen. Vaikuttavuuden käsite sinällään on lähtökohtaisesti hallinnollisen järjestyksen ja ohjauksen välineenä moraalisesti latautunut. Vaikuttavuuden määrittelyssä käsite on aina yhdistetty tuloksellisuuteen, ja taloudellisesti painottuneissa näkemyksissä vaikuttavuus on yksi tuloksellisuuden osatekijä tuottavuuden ja taloudellisuuden rinnalla, ja kustannus-vaikuttavuuden ja palvelukyvyn osatekijä. (Pohjola 2012, 23-24.)

Sovinnon aikuistyön vaikuttavuuden arviointi on vielä varsin ohutta. Tuloksia kerätään asiakasrekisteriin, johon kirjataan mistä asiakas on tullut, minkälainen hänen tilanteensa palveluun tulo hetkellä on ollut, asiakassuunnitelma sekä tilanne 6kk palvelussa olon jälkeen. Näiden lisäksi toiminnassa tilastoidaan muun muassa asiakastapaamiset, verkosto- ja yhteistyötapaamiset. Toiminnasta kerätään säännöllisesti palautetta myös suullisesti sekä kirjallisesti (Larvio 2017). Vaikuttavuuden arviointi tämän tyylisellä tutkimuksella kuin tässä opinnäytteessä on nyt toteutettu, on ensimmäinen laatuaan Sovinnon aikuistyössä. Laadullisen tutkimuksen avulla voidaan luoda toimivia mittareita ja menetelmiä tulevaisuudessa.

3.5 Vaikuttavuuden arvioinnin ajankohtaisuus

Vaikuttavuuden arviointi on jonkinlaisessa murroksessa. Vaikuttavuuden arviointi on levinnyt laajasti Suomessa miltei kaikkiin hyvinvointivaltion toimintoihin, palveluihin ja etuisuuksiin. Kyse ei ole pelkästään mielenkiinnosta tutkia tiettyjen toimintojen vaikuttavuutta vain yhteiskunnallisista vaatimuksista. Rajavaaran (2007) mukaan lainsäädännössämme on 80 arviointiin velvoittavaa säädöstä. Nykyisin esimerkiksi kaikkien virastojen ja laitosten tulee seurata toimintansa kustannuksia, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Arvioinnin välttämättömyyttä painotetaan myös politiikkaohjelmissa, suosituksissa ja kehittämisasiakirjoissa. Arvioinnin velvoitteet ovat lisääntyneet ja virallistuneet, ja ne myös koskettavat yhä useampia palveluja ja ihmisiä. (Rajavaara 2007, 12-13.)

Suomessa sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnissa ollaan vielä varsin alkuvaiheissa. Sosiaalityö on läheisissä tekemisissä yhteiskunnan rakenteiden sekä ihmisten elämäntilanteiden kanssa. Tämän vuoksi sosiaalityön arvioinnille on haastavaa luoda yksiselitteisiä ratkaisuja. Sosiaalityön osuutta ihmisen elämäntilanteen muuttumiseen on vaikea osoittaa. Sosiaali- ja terveydenhuollon kenttä on muutostilassa kuntarakenteen ja rahoitusjärjestelmiin kohdistuvien muutoksien vuoksi. Kun päätöksiä tehdään liittyen sosiaalityöhön, joudutaan käyttämään olemassa olevia mittareita jotka perustuvat tällä hetkellä pitkälti vain taloudellisiin lukuihin. Sosiaalityön vaikuttavuuden arviointiin tulisi kehittää erilaisia menetelmiä ja mittareita, mutta niitä tulisi kehittää ja testata nimenomaan käytännön sosiaalityössä, jotta halutut vaikutukset tulisivat esille. (Kortesniemi, Kotiranta & Kivipelto 2012, 91-92.) Suomessa aikuissosiaalityössä on viime vuosina kehitetty erilaisia vaikuttavuutta kuvaavia mittareita, joita ammattilaiset pystyvät käyttämään omassa työssään. Seuraavissa kappaleissa kerrotaan niistä enemmän.

AVAIN-mittari on työkalu, jota on kehitetty vuodesta 2010 lähtien. AVAIN-mittarin pyrkimyksenä on tuottaa tietoa sosiaalityöstä ja sen vaikuttavuudesta. AVAIN-mittari on työväline, joka pyrkii kuvaamaan interventioita ja tavoitteita, jotka mahdollistavat tai estävät muutoksen asiakkaan elämäntilanteessa. AVAIN-mittari on käytettävissä asiakkaille, joille on tehty asiakassuunnitelma kunnan sosiaalityössä. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus- ja asiantuntijatyö. AVAIN-mittari.)

Kykyviisari on työterveyslaitoksen kehittämä kyselylomake, jota voidaan käyttää osallistujien tilanteen kartoittamiseen, tavoitteiden asettamiseen tai esimerkiksi työkyvyn mittaamiseen. Kykyviisarilla voi myös ammattilainen ohjata omaa työtänsä sekä käyttää sitä asiakastyössä keskustelun avaajana. Kykyviisaria käytetään ESR toimintalinja 5:n kehittämishankkeissa. (Työterveyslaitos. Tutkimushanke. Kykyviisari.)

3X10D on mittari, joka on kehitetty nuoren henkilön toimintakyvyn mittaamiseen. 3X10DTM -kysely koostuu 30 kysymyksestä. Kyselyssä arvioidaan elämäntilannetta kolmesta eri näkökulmasta: kuinka tärkeitä ne ovat, kuinka tyytyväisiä niihin ollaan ja mitä niistä haluttaisiin tulevaisuudessa. Kyselyssä painotettiin nuoren

omaa kokemusta omasta tilanteestaan. Mittaria käytetään Kuopion sosiaalipalveluissa. Mittarilla pyritään tuomaan esille palveluiden vaikuttavuutta nuoren näkökulmasta. (Sakari Kainulainen. Hyvinvointi rakennetaan yhdessä; HAMK unlimited. Hyvinvointi- ja soteala. Nuoren elämäntilanteen hahmottaminen 3X10D mittarilla.)

4 TOIMIJUUS

Tämän opinnäytetyön tutkimushaastatteluissa haluttiin tarkastella henkilön omaa kokemusta. Tutkimushaastatteluissa painotettiin kysymyksiä kuten, miten haastateltava näkee tulevaisuutensa, ja onko hänellä unelmia ja haaveita sekä miten hän itse kokee oman elämäntilanteensa. Vaikuttavuuden arvioinnissa henkilön oma kokemus on tärkeässä roolissa, sillä erilaisten vaikutuksien mittaaminen vain numeroiden avulla ei tekisi Sovinnolla tehtyä työtä näkyväksi.

Sovinnon aikuistyön toiminnan yhtenä tavoitteena on vahvistaa asiakkaan toimijuutta, joten toiminnan vaikuttavuuden arvioinnissa oli tarkasteltava asiaa toimijuuden käsitteistön kautta. Sen perusteella toimijuuden teemat valikoituivat myös yhdeksi teoreettiseksi viitekehykseksi tähän työhön. Seuraavissa kappaleissa käydään läpi toimijuuteen liittyviä näkökulmia ja käsitteitä.

4.1 Näkökulmia toimijuuteen

Toimijuudella tarkoitetaan sitä, kuinka pystyväksi ihminen itsensä tuntee ja miten hän esimerkiksi näkee tulevaisuutensa (Isola & Suominen 2016, 174). Rostila ja Vinnuvara toteavat, että jos sosiaalityön halutaan vahvistavan asiakkaiden elämänotetta, on lähtökohtana oltava työntekijän ja asiakkaan välinen kumppanuus. (Laitinen & Niskala 2017, 196).

Toimijuuden kriteerinä voidaan pitää sitä, ettei asiakkaan toiminta ole jollekin hänelle ulkoisen tai sisäisen voiman aikaansaamaa. Ulkoisella voimalla tarkoitetaan yhteiskuntaa tai toisia ihmisiä, sisäisellä voimalla esimerkiksi mielenterveyshäiriöitä. Toimijuuden on oltava ihmisen itsensä ilmentymää sekä tahdonvapautta. Rationaalisesti toimiva henkilö on kyvykäs tekemään omia päämääriään palvelevia valintoja. Ihmisen motivoitumisen taustalla on päämäärä, pystyvyys, uskomukset ja mieliala. (Kotiranta & Virkki 2011, 113–116.)

Ihminen on ympäristönsä osa ja toimiva subjekti. Sosiaalityön lähtökohtana on, että ongelma ei ole ihminen vaan tilanne. Ihminen on toimiva subjekti myös silloin kun hänen toimintakykynsä on estynyt tai lamaantunut. Antti Eskolan (1982) mukaan ihminen voi orientoitua todellisuuteen varmimmin uudella tavalla jonkin toiminnan kautta. Tavoitteena tulisi olla tukea ihmisen omia pyrkimyksiä ja lisätä tietoisuutta siitä, mitä asiakas itse haluaa elämältään. (Kotiranta & Virkki 2011, 123–125.)

Tarja Juvosen (2017) mukaan toimijuuden määrittelyn lähtökohtana on ajatus, että toimijuus voi muotoutua vain sosiaalisessa kanssakäymisessä ja keskinäisten riippuvuuksien vallitessa. Toimijuus on sosiaalista, mutta siihen voidaan liittää myös ajatus sisäisestä toimijuudesta eli autonomisuudesta. Autonomisuus tarkoittaa sitä, että jokaiselle yksilölle kuuluu moraalinen oikeus tehdä omaan elämänsä liittyviä valintoja ja päätöksiä sekä toteuttaa niitä. Autonomiaan liittyy olennaisesti ajatus henkilön itsenäisyydestä ja riippumattomuudesta. Tämä ei kuitenkaan poista sitä, että ihminen voi myös tarvita toista ihmistä elämäänsä. Ammatillisen auttamistyön tulee tapahtua käsikädessä asiakkaan toiveita ja arvoja kunnioittaen, mutta myös noudattaen tietynlaisia yhteiskunnallisia tehtäviä, joihin saattaa liittyä myös asiakkaan autonomiaa rajoittavaa kontrollityötä. (Laitinen & Niskala 2017, 331–332.)

Anthony Giddensin (1984) määritelmän mukaan toimijuus ilmenee valintojen mahdollisuutena. Giddes väittää, että henkilöllä on toimijuutta, jos hänellä on mahdollisuus valita tekonsa toisin. Giddesin mukaan toimijuus ilmenee ihmisen intentionaalisena tekona ja se ilmenee tilanteissa, joissa olisi mahdollisuus toimia myös toisella tavalla. Toimijuus liittyy Giddesin mukaan siis siihen, onko henkilöllä valtaa ja vapautta valita eri vaihtoehtoista. (Eteläpelto, Heiskanen & Collin 2011, 18.)

Anneli Eteläpellon mukaan toimijuus on aktiivista vaikuttamista omaan elämään ja sitä, että henkilöllä on itsellään aloitteellisuutta saada muutosta aikaiseksi elämässään. Toimijuus tarkoittaa valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia omassa elä-

mässään. Eteläpellon mukaan toimijuus tarkoittaa myös oikeiden valintojen tekemistä ja näin ollen elämänhallinnan paranemista sekä ennen kaikkea kykyä ja resursseja vaikuttaa omaan elämäänsä. (Eteläpelto, 2.)

Toimijuus lisää hyvinvointia ja oman elämän mielekkyyttä. Niin sanottu korkean toimijuuden tunne lisää sosiaalista osallisuutta ja parantaa mahdollisuuksia työhön ja koulutukseen hakeutumisessa. Toimijuus lisää myös elämänhallintakykyä, identiteetin muokkausta sekä oman elämänsä subjektiksi tulemistä. (Eteläpelto, 3.)

4.2 Asiakkaan subjektointi auttamistyössä lähtökohtana toimijuuden vahvistumiselle

Sosiaalityön asiakas ei ole muutostyön kohde vaan sen toteuttaja. Sen vuoksi työntekijän on autettava asiakasta olemaan omaa elämää ohjaavaksi subjekti, eikä tottelija. Jotta asiakasta pystyisi auttamaan ja hänen toimijuutta vahvistamaan, on luotava sellainen suhde, jossa asiakas haluaa työskennellä mukana. Työntekijän ei tule koskaan objektoida asiakasta, vaan subjektoida asiakas kumppanikseen pohtimaan omaa elämäänsä eri näkökulmista. Sosiaalityössä on aina kyse vuorovaikutuksesta ja kahden eri todellisuuskuvan yhteen törmäämisestä. Työn lähtökohta on asettaa työntekijä ja asiakas samalle viivalle. (Särkelä 2001, 27–29.)

Antti Särkelän (2001) mukaan työntekijän yksi tärkeimmistä työskentelyn lähtökohdista on hyväksyä asiakas sellaisena, kuin hän on. Tämä on hyvän suhteen perusta. Asiakas lähtee toteuttamaan muutostaan juuri sellaisena kuin hän sillä hetkellä on ja juuri sellaisena hänet tulisi hyväksyä. Työntekijä ei saa koskaan luoda asiakkaalle sellaisia muutostoiveita, mitä asiakas ei voi toteuttaa. Myös se, että asiakas ei halua muutosta, on hyväksyttävä. Muuttuminen ei saa olla hyväksynnän ehto, vaan asiakassuhde tulee rakentaa kunnioituksen, myötäelämäisen ja kärsivällisyyden varaan. (Särkelä 2001, 31–32.)

Juhila (2006) nimeää sosiaalityössä olevan kolmenlaisia työntekijä–asiakassuhteita. Kumppanuussuhteessa työntekijän tehtävä on asiakkaan rinnalla kulkeminen ja asiakkaiden resurssien vahvistaminen. Huolenpitosuhteessa pidetään huolta henkilöistä, joilla ei ole siihen omia riittäviä voimavaroja. Liittämis- ja kontrollisuhteissa sosiaalityöhön kuuluu kontrollitehtäviä. Edellä mainittu suhde liittyy asiakassuhteisiin, joissa katsotaan, että asiakkaan käyttäytyminen voi olla haitallista itselle, lähipiirille tai yhteiskunnalle. Auttamisen professionaalisuus toteutuu työntekijän ja asiakkaan kumppanuutena. Tähän liittyy se, että on otettava huomioon asiakkaan erityisyys, autonomisuus ja itseisarvo. Elämäntilannetta ei voida sijoittaa valmiiseen lokeroon, vaan henkilö kohdataan yksilönä ja kokonaisuutena. Kumppanuudessa on aina selvitettävä asiakkaan tilanteesta kehittyneempää selvitystä ja erittelyä. Toimenpiteiden on oltava mielekkäitä ja asiakkaan kannalta ymmärrettäviä, ja asiakkaan tulee omaksua ne itselleen sopivina ratkaisuina. Auttamisen on myös aina tuettava asiakkaan itsenäisyyttä. (Rostila & Vinuvara 2017, 204–205.)

4.3 Elämänkaaritoimijuus

Voimavarat ovat lähtökohtana siihen miten kykeneväinen ihminen on. Kuormittava elämäntilanne tai erilaiset kriisit vaikuttavat siihen, että yksilön voimavarat kuluvat vain selviytymiseen. Vaikeassa elämäntilanteessa oleva ihminen ei välttämättä luota omiin voimavaroihinsa eikä näin ollen osaa niitä myöskään hyödyntää. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 39.) Oman elämän arvokkuus ja tulevaisuuden näkeminen positiivisessa valossa on tärkeää henkilön muutosprosessissa. Toimijuuteen liittyy vahvasti toiveikkuus; toivoton ihminen joutuu elämään hetkessä, eikä välttämättä näe omia vahvuuksiaan ja mahdollisuuksiaan. (Isola & Suominen 2016, 174–176.)

Toimijuuden vahvistuttua henkilöllä on kykyä luoda tulevaisuuden suunnitelmia pitkällä tähtäimellä. Tätä kutsutaan elämänkaaritoimijuudeksi (Hitlin & Elder 2007). Elämänkaaritoimijuuden ja suunnitelmallisuuden myötä henkilö on kykeneväinen tavoittelemaan suunnitelmiaan, sekä tekemään erilaisia valintoja niihin

liittyen. Erilaiset päätökset erityisesti elämän käännekohdissa ovat tärkeässä roolissa toimijuuden rakentumisessa. Elämänkaaritoimijuuteen liittyy minäpystyvyys, identiteetin rakentuminen sekä optimismi elämää kohtaan. Nämä ovat kaikki liitoksissa parempaan terveyteen, pysyviin verkostoihin, asenteisiin ja vuorovaikutukseen ympäristön kanssa (Eteläpelto, 12–13.)

5 OSALLISUUS

Osallisuus on laaja käsite, ja se tarkoittaa kuulumisen ja mukanaolon tunnetta. Ihminen kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään ja suomalaisessa yhteiskunnassa, kun hän tekee työtä, harrastaa, osallistuu ja vaikuttaa. Tämä vahvistaa hänen tunnettaan siitä, pystyykö hän vaikuttamaan omaan elämäänsä (Harju 2004). Osallisuutta pyritään selittämään monella tapaa. Monet eri tieteenalat selittävät osallisuutta hiukan eri tavoin, mutta myös päällekkäin. Pääasiallisesti osallisuudella kuitenkin pyritään vastaamaan siihen, miten hyvää elämää edistetään. (Isola, Kaartinen, Leemann, Lääperi, Schneider, Valtari & Keto-Tokoi 2017, 9.)

Sovinnon aikuistymisen päätavoitteena toimijuuden vahvistamisen lisäksi on lisätä asiakkaan osallisuutta. Tämän vuoksi osallisuus, ja sen käsitteistö on valittu yhdeksi teoreettiseksi lähtökohdaksi tähän opinnäytetyöhön. Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi osallisuuden ulottuvuuksia ja osallisuuden käsitteistöä. Viimeisessä alaluvussa käydään läpi esimerkkejä osallisuutta edistävästä hankkeista ja toiminnoista, sekä sitä miten matalan kynnyksen palvelut liittyvät osallisuuden vahvistamiseen.

5.1 Osallisuuden ulottuvuudet

Osallisuus on monitasoinen – ja monisyinen käsite. Siihen liittyy tuntemisen, kuulumisen ja tekemisen kokonaisuus. Osallisuudessa on kyse henkilön omasta kuulumisen tunteesta. Osallisuus jaetaan yhteiskunnalliseen osallisuuteen sekä osallisuuteen ympäröivässä yhteisössä. Yhteiskunnallinen osallisuus tarkoittaa osallisuutta edustukselliseen demokratiaan, ja mahdollisuuteen osallistua päätöksentekoon. Osallisuus ympäröivässä yhteisössä taas tarkoittaa kiinnittymistä johonkin yhteisöön, ympäristöön ja yhteiskuntaan. Se tarkoittaa myös yhteenkuu-

luvuuden tunteen syntymistä, turvallisuutta sekä oikeudenmukaisuutta. Osallisuutta voidaan pitää syrjäytymisen vastakohtana. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 9.)

Kun puhutaan osallisuudesta, voidaan myös puhua myös osallisuudesta omassa elämässä. Siihen liittyy voimaantuminen, identiteetti ja elämänhallinnan valmiudet. Omakohtainen sitoutuminen, omaehtoinen toiminen ja vaikuttaminen omaan elämään koskevien asioiden kulkuun ovat olennainen osa oman elämän osallisuutta. Osallisuus ja sen kokemukset liittyvät vahvasti aina osallistujan ihmiskäsitykseen ja henkilökohtaiseen elämismaailmaan. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 9.)

Erik Allart (1976) on esittänyt yhdessä Senin ja Nussbaumin kanssa ajatuksia yksilön mahdollisuuksista ja toiminta resursseista. Heidän mukaan yksilön hyvinvointiin sisältyy elintaso ja elämänlaatu sekä niihin liittyvät tarpeet. Osa tarpeiden tyydytyksestä määrittyy yksilön omistamien tai hallitsemien resurssien avulla, osa sen perusteella kuinka ihminen käyttäytyy suhteessa muihin ihmisiin ja yhteiskuntaan. Itsensä toteuttamisen osalta tarkastellaan myös henkilön tekemistä ja voimavarojen käyttöä. Sosiaaliset suhteet ovat osa kuuluvuuden tunnetta. Osallisuuden ulottuvuudet tarkastelevat osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja kuuluvuutta:

KUVA 1. Osallisuuden ulottuvuudet

(Jämsen & Pyykkönen 2014, 37–38.)

5.2 Toimintaresurssit

Erik Allardtin mukaan (1976) toimintaresurssit liittyvät vahvasti yksilön osallisuuden vahvistumiseen. Toimintaresursseja ovat muun muassa terveys, koulutus, työllisyys, asunto-olot, vapaa-aika, sosiaalinen turvallisuus, ihmisoikeudet sekä taloudelliset ja poliittiset resurssit. Allardt painottaa osallisuuden ulottuvuuksissa ihmisoikeuksien toteutumista ja jokaisen oikeutta elämään. Toimintaresurssit myös vaikuttavat toinen toisiinsa; esimerkiksi vaikka henkilöllä olisikin hyvä tulotaso, jos hänen terveytensä on huono, osallisuus ei välttämättä toteudu niin vahvasti. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 39–40.)

Osallisuuteen liittyy vahvasti myös tunne siitä, että on pidetty ja arvostettu erilaisissa toimintaympäristöissä. Vastaavasti myös itsensä toteuttamisesta tulee hyvä itsetunto. Osallisuutta puolestaan heikentää se, jos henkilö ei koe, että häntä arvostettaisiin yhteiskunnan jäsenenä tai palvelujen käyttäjänä (Pyykkönen 2014, 42–43.)

Osallisuuden tunteeseen liittyy myös tunne siitä, että elämän tulisi olla hallittavaa ja ymmärrettävää. Esimerkiksi ymmärtääkö henkilö toimeentulotukihakemuksen joka henkilölle on osoitettu. On tärkeää osallisuuden kannalta, että henkilö tuntee, että hän pystyy ymmärtämään ja hallitsemaan omaa elämäänsä, tähän pystyy työntekijä vaikuttamaan muun muassa esittämällä asiat kunnioittavasti, ja niin että henkilöllä on mahdollisuus pohtia omaan elämäänsä liittyviä päätöksiä. Työntekijällä on suuri rooli tässä asiassa. (Isola ym. 2017, 25–26.)

Isola ym. (2017) havainnoivat osallisuutta kolmella kehällä jotka aaltoilevat toisensa päälle ja jokainen kehä kuvastaa osallisuuden osa-alueita seuraavalla tavalla; Ensimmäinen kehä tarkoittaa osallisuutta omaan elämään. Toinen osallisuutta vaikuttamisprosesseihin palveluissa, lähipiirissä, elinympäristössä ja koko

yhteiskunnassa. Kolmas kehä tarkoittaa paikallista osallisuutta, jossa pystyy liittymään erilaisiin hyvinvoinnin lähteisiin ja joka kuvastaa myös elämän merkityksellisyyttä ja arvokkuutta lisääviä vuorovaikutussuhteita. (Isola ym 2017, 23.)

5.3 Matalan kynnyksen palvelut osallisuutta edistämässä

Matalan kynnyksen palvelut ovat merkittävässä roolissa, kun puhutaan miten osallisuutta voi vahvistaa. Matalan kynnyksen palveluilla pyritään luomaan asiakaskontakteja sellaisiin asiakkaisiin, jotka ovat muuten palveluiden ulkopuolella. Matalan kynnyksen palvelulla tarkoitetaan sitä, että palveluun on helpompi haakeutua kuin muihin palveluihin. Matalan kynnyksen palveluita on tärkeää järjestää muun muassa koulun, työelämän- ja palveluiden ulkopuolella oleville henkilöille, maahanmuuttajille, päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiville, vanhuksille, perheille jotka kaipaavat tukea vanhemmuuteen yms. (Leemann & Hämäläinen 2015, 1.)

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on määrittänyt hallitusohjelmassaan yhdeksi keskeiseksi teemakseen välittämisen. Hallitus käynnistää uudenlaisia toimia hyvinvoinnin ja syrjäytymisen ehkäisyksi, sekä koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien henkilöiden vähentämiseksi. Tästä esimerkkinä muun muassa Ohjaamohankkeen rahoituksen vakiinnuttaminen (Valtioneuvoston viestintäosasto 2017). Ohjaamohanke on nimenomaan matalankynnyksen toimintaa, johon voi saapua minkä tahansa pulman kanssa ja avun saa aina. Ohjaamo on suunnattu alle 30-vuotiaille nuorille jotka kaipaavan arkeensa tukea ja apua. Ohjaamossa työskentelee eri ammattilaisia saman katon alla, ja Ohjaamoa voidaan pitää niin sanottuna yhden luukun palveluna, josta saa avun moneen eri pulmaan. (Ohjaamo Helsinki. Ohjaamolaiset.)

Osallisuushanke Sallin 2011-2014 päämääränä oli lisätä heikossa asemassa olevien ihmisten osallisuutta. Salli-hankkeen tavoitteena oli tehdä järjestöjen toimintaa tunnetuksi sosiaali- ja terveysalan-ammattilaisille. Hankkeen taustalla on huomio siitä, että järjestöillä on merkittävä rooli kuntalaisten osallisuuden edistämisessä, ja niillä on osaamista matalan kynnyksen palveluiden kehittämiseen. Salli-

hankkeen mukaan matalan kynnyksen palveluilla on merkittävä rooli erityisesti henkilöille, jotka eivät osaa toimia monimutkaisessa palvelujärjestelmässä. Hankkeen mukaan tarve matalan kynnyksen neuvonnalle ja ohjaukselle on suuri. Matala kynnys puhuttelee erityisesti ihmisiä, jotka sukkuloivat eri palveluiden ja viranomaisten välillä. Viranomaisten ja hallintokuntien korkeat raja-aidat taas nähdään osallisuutta vähentävänä tekijänä. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 8,25–26.)

Pyykkösen (2014) mukaan sosiaalialan palveluilla on suurena ongelmana se, että tieto ei kulje riittävästi erilaisten palveluiden välillä, minkä vuoksi moni asiakas voi joutua eri viranomaisten välille heittopussiksi. Matala kynnys voisi olla vastaus tähän ongelmaan. On vaikea tuntea osallisuutta palvelujärjestelmässä, jossa kelläkään ei ole kokonaiskuvaa asiakkaan tilanteesta. Osallisuuden kokemuksen lähtökohtana on tuntea itsensä kohdatuksi ja kuulluksi. Pyykkösen mukaan ihmiset kaipaavat palvelujärjestelmässä ”kasvoja”, joiden kanssa keskustella. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 26.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Opinnäytetyö toteutettiin laadullisella tutkimusotteella, käyttäen realistisen arvioinnin keinoja. Tutkimusta varten haastateltiin neljää aikuistyön toimintaan osallistunutta henkilöä. Seuraavissa alaluvuissa esitellään tutkimuksen tavoitteita sekä sitä, miten tutkimusprosessi käytännössä toteutettiin. Lisäksi esitellään realistisen arvioinnin perusteita ja sitä, miksi tutkimukseen valikoitui realistisen arvioinnin näkökulma.

6.1 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymys

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on, että Sovinnon aikuistyö voisi hyödyntää opinnäytteestä saatavia tuloksia omassa kehittämistyössään, sekä auttaisi kohdentamaan toimintaa yhä enemmän. Vaikuttavuuden arvioinnin avulla voidaan tehdä tehtyä työtä näkyväksi. Opinnäytteen avulla Sovinnon aikuistyöllä on myös mahdollisuus osoittaa rahoittajalle toiminnan tuloksia ja sen merkityksellisyyttä. Tavoitteena on lisätä tietoa realistisen arvioinnin avulla siitä, minkälaisia vaikutuksia Sovinnolla tehtävä aikuistyö tuottaa yksilöiden elämässä ja miksi vaikutuksia on saavutettu.

Opinnäytteeni tutkimuskysymykset ovat seuraavat: Minkälaisia vaikutuksia Sovinnon aikuistyöllä on ollut henkilön elämään? Ja millä keinoin vaikutuksia on saavutettu? Tutkimuksessa painotettiin henkilön kokemusta omasta elämäntilanteestaan sekä omista kokemuksistaan.

6.2 Realistinen arviointi

Olennaista realistisessa arviointitutkimuksessa on vastata kysymyksiin, onko jokin prosessi tai toiminta saanut aikaiseksi muutosta asiakkaassa ja minkä vuoksi jokin interventio on vaikuttanut. Realistisessa arviointitutkimuksessa painotetaan

nimenomaan kysymystä ”miksi jokin interventio on vaikuttanut”. Realistisen arvioinnin tavoitteena on pyrkiä kehittämään tulevaa työtä. Tällaisessa arvioinnissa tulee jatkuvasti pohtia, mikä sosiaalityön ammattilaisen tekemässä työssä on vaikuttanut henkilön elämään. Realistinen arviointi korostaa nimenomaan jatkuvaa työn kehittämisen näkökulmaa. Realistisen arvioinnin pohjalta ammattilainen voi myös pohtia oman työn tavoitteita, kehittämistä sekä merkitystä. (Julkunen, Lindqvist, Kainulainen 2005, 14–15.)

Rostilan (2001) mukaan realistisessa arvioinnissa tutkimus painottuu ilmiöiden taustalla olevien mekanismien selvittämiseen. Tällaisessa tutkimuksessa korostuu nimenomaan se, mitä on erilaisten vaikutusten taustalla, eli mikä prosessi tai menetelmä on toiminut. Realistisella arviointiprosessilla on löydettävissä vaikuttavia mekanismeja, joiden avulla muutokset asiakkaan elämässä voivat tapahtua. Realistisen arviointitutkimuksen avulla voidaan tutkia mikä on käytännössä saanut aikaan positiivista kehitystä asiakkaan elämässä. Realistisessa arviointitutkimuksessa pyritään selvittämään vaikutusyhteyksiä. (Peitola 2005, 25.)

Realistinen arviointi on hyvä malli vaikuttavuuden arviointiin, sillä realistinen arviointi mahdollistaa erilaisten menetelmien ja vaikutuksien yhteyden mittaamisen. Kazin (1996) mukaan realistinen arviointi auttaa hahmottamaan työskentelyn ja arvioinnin kohteet. Lisäksi sillä pystytään identifioimaan työskentelyn tavoitteita, sekä intervention käynnistämiä prosesseja. Realistisella arvioinnilla voidaan myös selvittää minkälaiset menetelmät ja interventiot vaikuttavat parhaiten erilaisiin asiakasryhmiin. (Karjalainen, 2014.)

Tutkimukseen haastateltaviksi valikoitui henkilöitä, joiden elämässä on tapahtunut positiivisia vaikutuksia aikuistyön toimintaan osallistumisen aikana. Tällöin realistinen arviointi voi antaa vastauksia siitä, onko nimenomaan Sovinnon aikuistyön tekemä työ vaikuttanut henkilön elämään, vaiko jonkin muun palvelun toiminta. Haastatteluihin valikoitu joukko ei edusta koko Sovinnon aikuistyön kohderyhmää. Realistisella arvioinnilla pyritään löytämään vastauksia kysymykseen, mikä on se interventio, joka on vaikuttanut, oli siis tärkeää, että haastateltaviksi valikoitui henkilöitä, joiden elämässä muutos on tapahtunut.

6.3 Laadullinen tutkimus

Opinnäyte toteutettiin laadullisella tutkimusotteella. Laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan sitä, että tutkimusta tehdään haastatteluiden tai havainnoinnin kautta. Laadulliselle tutkimukselle tutkijan osallistuvuus on keskeistä. Tavoite on päästä mahdollisimman läheisiin kosketuksiin tutkittavien kanssa ja tavoittaa nimenomaan tutkittavien näkökulma. Laadullisessa tutkimuksessa keskitytään määrän sijasta laatuun, ja otanta on tällaisessa tutkimuksessa varsin pieni. (Eskola & Suoranta 2008, 15–17.)

Laadullisessa tutkimuksessa on oleellista harkinnanvarainen otanta. Harkinnanvaraisessa otannassa haastateltavia ei poimita sattumanvaraisesti, vaan jokainen haastateltava poimitaan joukosta yksitellen (Eskola & Suoranta 2008, 18–19). Koska opinnäytetyön oli tarkoitus tutkia miten ja miksi Sovinnon aikuistyö on vaikuttanut henkilöiden arkeen, haastateltaviksi valittiin henkilöitä, joiden elämäntilanne on muuttunut Sovinnon asiakkuuden aikana.

Tiedonkeräysmenetelmäksi valikoitui haastattelu, sillä haastattelussa ollaan suorassa vuorovaikutuksessa haastateltavien kanssa. Haastatteluiden avulla tiedonhankintaa on myös helpompi suunnata haluttuun suuntaan itse haastatteluhetkellä. Haastatteluilla voidaan selventää vastauksia ja syventää saatuja tuloksia. Haastattelut ovat myös parempi menetelmä silloin kun tutkittava kohderyhmä on pieni. Haastattelussa voidaan myös motivoida henkilöä vastaamaan, ja vastauksia on helpompi tulkita. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34–36). Seuraavassa alaluvussa kerrotaan enemmän käytetystä haastattelumenetelmästä.

6.4 Haastattelumenetelmä

Opinnäytetyö toteutettiin haastatteluilla. Haastattelumenetelmä sijoittui teema-haastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Haastatteluissa hyödynnettiin haastattelurunkoa (LIITE2), mutta kaikkien haastateltavien kanssa ei käyty kaikkia ai-

healueita läpi, vaan haastattelu muutti muotoaan haastateltavan mukaan. Haastattelutekniikkaa hiottiin koehaastattelulla, joka suoritettiin paria viikkoa ennen varsinaisia haastatteluja.

Teemahaastattelussa aihepiirit on ennalta määrätty, mutta haastattelussa ei kysymyksillä ole tarkkaa muotoa, ja kysymysten järjestys ja laajuus vaihtelevat. Avoimessa haastattelussa haastattelutilanne muistuttaa keskustelunomaista tilannetta, jossa haastattelija ja vastaaja keskustelevat tietyistä ennalta valituista aiheista (Eskola & Suoranta, 86.)

Haastattelujen alussa käytiin läpi esitietoja, kuten vastaajan ikä, asuinkunta, milloin on ohjautunut toimintaan ja onko vielä toiminnassa mukana. Tässä kohtaa käytiin myös läpi missä erilaisissa Sovinnon toiminnoissa haastateltava on asiakkuuden aikana ollut mukana. Tämän jälkeen käytiin avoimesti läpi henkilön elämäntilanne ennen Sovinnon asiakkuutta, jonka jälkeen haastateltavat kertoivat ajastaan Sovinnolla ja mitä asioita asiakkuuden aikana on käyty lävitse. Lopuksi tarkasteltiin henkilön elämäntilannetta haastatteluhetkellä. Tärkeää oli myös kysyä haastateltavien tulevaisuuden suunnitelmia. Haastattelun lopussa käytiin läpi muutoksia henkilön elämässä ja sitä mikä on ollut syynä siihen, että muutoksia henkilön elämässä on tapahtunut. Haastattelurunko oli pohjana haastatteluille, mutta haastattelut kulkivat jokaisen haastateltavan tarinan ehdoilla, ja lopulta monenkaan kohdalla ennalta suunniteltu haastattelurunko ei toteutunut. (LIITE2.)

6.5 Kohderyhmä

Opinnäytetyötä varten haastateltiin neljää aikuistyöntoiminnassa ollutta henkilöä. Haastateltavat olivat 32–60-vuotiaita, kaksi heistä oli naisia ja kaksi miehiä. Kolme haastateltavaa olivat kantasuomalaisia, yksi oli romanitaustainen. Kaikki haastateltavat olivat olleet aikuistyön asiakkaana vähintään puoli vuotta. Pisimmillään asiakassuhde oli kestänyt kolme vuotta. Osa asiakkaista oli edelleen aikuistyön asiakkaana, ja osan kohdalla asiakkuus oli jo lopetettu.

Haastatteluihin osallistuneilla henkilöillä oli hyvin erilaiset taustat. Kaksi haastateltavista olivat ohjautuneet Sovinnon toimintaan vankilasta, yksi oli löytänyt Sovinnon tuttavansa kautta ja yksi oli ohjautunut Sovinnolle työvoimanpalvelukeskuksen kautta. Haastateltavat olivat tulleet Sovinnolle yksilöasiakkuuteen, ja sitä kautta myös osallistuneet Sovinnon työpajoille tai koulutukseen. Kaksi haastatelluista suorittivat koevapauden Sovinnon työpajoilla. Näistä molemmat etenivät työpajajakson jälkeen koulutukseen tai palkkatukityöhön Sovinnolle. Vain yksi vastaajista oli ollut ainoastaan yksilöasiakkuudessa. Haastatteluissa pyrittiin siis myös arvioimaan, miten koko Sovinnon toiminta on vaikuttanut henkilön elämään yksilötyön lisäksi.

Haastateltaville oli yhteistä se, että kaikki heistä olivat pitkäaikaistyöttömiä. Osalla oli menneisyydessään kuntouttavaa työtoimintaa tai pieniä pätkiä töitä, joillain ei mitään. Kaksi haastatelluista olivat olleet useamman kerran vankilassa. Lähes kaikilla oli taustalla pitkäaikaisia päihde- tai peliongelmiä. Moni kertoi myös, että oli menettänyt luottotietonsa vuosia aiemmin, ja ulosotossa oli perittävää. Myös moni oli jossain vaiheessa elämäänsä kokenut asunnottomuutta.

Jokaiselle haastatteluun osallistuneille Sovinto tarjosi lounaan sekä kahvin haastattelupäivänä ja lisäksi kaksi elokuvalippua. Elokuvalipuilla tuntui olevan suuri merkitys haastateltaville. Haastatteluihin osallistuneille koordinaattori oli antanut etukäteen kirjoittamani kutsun, jossa kerrottiin enemmän mistä haastattelussa oli kyse (LIITE1).

6.6 Analyysi

Opinnäytetyötä varten haastateltiin neljää Sovinnon aikuistyön asiakasta. Jokainen haastattelu kesti 30-60 minuuttia. Haastattelut nauhoitettiin puhelimen nauhurilla ja haastattelun päätteeksi ne litteroitiin. Litteroitua tekstiä syntyi yhteensä 50 sivua. Jokaisen haastattelun litterointi kesti haastattelusta riippuen 3-6 tuntia.

Litteroinnit käytiin läpi niin, että haastatteluista poimittiin asioita, jotka vastasivat tutkimuskysymykseen. Tutkimuskysymyksen perusteella vastaukset jaettiin kahden eri luokkaan: Miten Sovinnon toiminta on vaikuttanut aikuistyön asiakkaisiin? Ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen, miksi työ on ollut vaikuttavaa? Vastaukset jaoteltiin toimijuuden, osallisuuden, asiakassuhteen ja -ympäristön mukaan. Jako osallisuuteen ja toimijuuteen syntyi suoraan Sovinnon aikuistyön tavoitteista. Asiakassuhteeseen ja ympäristöön liittyvä jaottelu syntyi taas haastatteluiden perusteella, kun haastattelutilanteessa ilmeni, että tietyt seikat nousivat joko kaisessa haastattelussa. Teemoitteluun käytettiin Excel-taulukkoa, joka toimi työkaluna tuloksien analysoinnissa (LIITE3).

7 TULOKSET

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli arvioida, miten Sovinnon toiminta on vaikuttanut yksilöiden elämään, sekä miksi toiminta on vaikuttanut. Tulokset on jaettu kahteen eri osa-alueeseen. Seuraavissa kappaleissa on analysoitu haastatteluiden tuloksia. Ensimmäisissä alaluvuissa käydään läpi, *miten* Sovinnon toiminta on vaikuttanut, ja seuraavissa alaluvuissa *miksi* toiminta on haastateltavien mukaan ollut vaikuttavaa.

Jokaisella haastateltavalla oli tapahtunut muutaman vuoden sisällä elämässään suuria harppauksia. Jokaisesta haastattelusta kävi ilmi, että oman motivaation lisäksi sekä päivätoiminta että oikeanlainen ja oikea-aikainen työntekijän tuki ovat oleellisia osia muutosprosessissa. Jokaisen kohdalla kävi myös ilmi, että he kaikki pitivät Sovinnon toimintaa sellaisena, jolla oli ollut aivan erityinen merkitys siinä, että heidän elämäntilanteensa on muuttunut.

Kaikilla vastaajilla oli erityisen haastava tausta. Kaikki vastaajat olivat myös olleet koko elämänsä erilaisten palveluiden piirissä, joten vastaajilla oli pitkä kokemus palvelujärjestelmästä ja näin ollen myös monista työntekijöistä. Monet kokivat julkiset palvelut kankeiksi ja arvioivat, että niistä ei ole ollut sellaisenaan riittävää apua.

No sen verran mä voin valottaa, et mul on ollu 10-vuotiaasta aika paha, tai siit aloin silloin pelaa näitä korttipelejä et on ollu vähä raha-ongelmia koko iän ja ei ne nyt vielä oo poistunut mut vähän enemmän hallinnassa, siks ollu vähän tälläsiä lyhyempiä työsuhteita, et on saanut ekan palkan ja sit lähteny pelaa eikä oo enää näkynykkää työpaikalla. (Haastateltava 1)

7.1 Toimijuuden vahvistuminen

Haastattelujen perusteella voidaan sanoa, että kaikkien haastateltavien kohdalla Sovinnon asiakkuuden aikana on tapahtunut henkilöiden elämässä monenlaisia positiivisia muutoksia. Tärkeimpänä seikkana haastattelujen perusteella voitiin

havaita asiakkaiden tulevaisuuden uskon vahvistuneen. Moni vastaajista kertoi, että mitään toivoa tai uskoa tulevaisuuteen ei ole aiemmin ollut. Elämää elettiin vain päivä kerrallaan: joku ei uskaltanut edes ajatella seuraavaa päivää. Haastatteluista kävi ilmi, että Sovinnon toiminnan aikana jokaiselle oli syntynyt tulevaisuutta varten suunnitelmia, haaveita ja unelmia. Moni halusi työpaikan ja uskoi omiin työllistymismahdollisuuksiinsa, yksi vastaajista oli laittanut oman yrityksen vireille ja yksi haaveili muutosta ulkomaille. Tämä tulos on hyvin merkityksellinen, kun kuvataan toimijuuden vahvistumista henkilön elämässä.

Haastateltavat myös kertoivat, että ennen Sovinnon toimintaa, ei luottamusta omaan itseensä tai omiin kykyihin ollut. ”Ongelmaihmisen” identiteetti oli Sovinnon toimintaan osallistumisen aikana hälventynyt ja jopa poistunut. Sovinnon toimintaan osallistumisen aikana haastateltavien kyky luottaa myös omaan tekemiseensä sekä omaan olemiseensa oli vahvistunut:

..Ennen ku mä sinne työkkäriin menin ni sain jopa semmosen erikoistyöntekijän niistä kaikista aiheutuksista mitä oli sattunut. Mä sain semmosen työntekijän siellä, jolla oli vaan kaikki sellaset ongelmaihmiset; ulkomaalaiset, romanit, kellä ei ollut opiskelua. Jopa se ku mä menin sinne ja mä tiesin et mul on aika sinne, ja siel on muita ihmisiä ni mua jotenkin niinku hävetti nolotti mennä sinne, ku mä tiesin et se on vaan niin sanotusti ongelmaihmisille. Mut nykyään ku menee sinne, ni pystyy mennä ihan normaalisti, niinku erilaisena ihmisenä kuin ennen. (Haastateltava 4)

No mähän oon Duurin (=työvoimanpalvelukeskus) asiakas ollu tosi kauan, ja ollut työttömänä tosi kauan ja välillä vähän aktiivisempi, mut enemmän ollut tämmönen vapaa-ajan herra. Tai siis hirveesti halunnu yrittää mut ainaku hakee töitä jotain perusjuttuja, ni ei tunnu mihinkään pääsevän. Ku nykyään pitää olla nii hirveet rimat et niinku siivojalki pitää olla koulutukset ennenku siivoojaks otetaan. (Haastateltava 1)

Haastatteluista kävi myös ilmi, että resurssit hallita omaa elämää olivat parantuneet Sovinnon toimintaan osallistumisen aikana. Yksi vastaajista esimerkiksi kertoi kärsineensä peliongelmaista jo nuorena; kaikki työpaikat olivat aina katkenneet ensimmäiseen palkkaan. Hiljattain oli sosiaalitoimiston kanssa sovittu välitystilistä, jonka kautta asiakas saa määrätyn summan viikossa tililleen, ja tämän välitystilin vuoksi peliongelmaan on tullut suuri käänne ja pelaaminen on paljon

enemmän hallinnassa. Kun taloustilanne on kunnossa, on elämää helpompi hallita ja arki mielekkäämpää.

Kaksi haastateltavista olivat kärsineet pitkästä päihdeongelmasta. He olivat onnistuneet raitistumaan ennen Sovinnolle tuloa, mutta painottivat myös sitä, että kun on kerran kärsinyt päihdeongelmasta, kärsii siitä jollain tasolla aina. Työpaikka tai muu päivätekeminen yksilöllisen tuen lisäksi, jota Sovinto on tarjonnut, oli vastaajien mielestä ratkaisevassa osassa päihteettömyyden ylläpidossa.

Haastateltavat kertoivat myös, että Sovinnolta on saanut apua aivan arkisiin asioihin. Ihan vain se, että saa välillä lainata työntekijän puhelinta helpottaa elämää, sillä omien asioiden hoito onnistuu paremmin, kun käytettävissä on toimiva puhelinliittymä. Työntekijän apu esimerkiksi KELA-asioiden hoitamisessa koettiin myös erityisen tärkeäksi.

Tulokset nojaavat vahvasti Jämsen ja Pyykkösen (2014) ajatukseen oman elämän osallisuudesta. Heidän mukaansa arjenhallintataitoihin liittyy vahvasti se, että on motivaatiota ja halua hoitaa omia asioitaan. Tämä on merkittävä asia, kun puhutaan oman elämän osallisuudesta. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 9.) Samaan ajatukseen nojaa myös Anneli Eteläpellon ajatus toimijuudesta. Hänen mukaansa toimijuus tarkoittaa sitä, että on riittävästi kykyä ja resursseja vaikuttaa omaan elämäänsä. Eteläpellon mukaan toimijuutta voi tarkastella myös sitä kautta, onko henkilöllä kykyä tehdä oikeita valintoja omaan elämäänsä liittyen (Eteläpelto, 2-3.)

7.2 Osallisuus yhteiskuntaan

Jokainen haastateltava oli Sovinnon toiminnan aikana ohjautunut joko työhön, työkokeiluun tai koulutukseen. Monen haastateltavan vastauksista kävi vahvasti ilmi, miten suuri merkitys koulutuksella on ollut heidän työllistymismahdollisuuksiin. Moni kertoi, että aiemmin työpaikka on jäänyt saamatta monenkin syyn vuoksi, mutta kouluttamattomuus on ollut yksi iso este työllistymiselle.

Sovinnon työvoimakoulutuksen myötä kaksi haastatelluista oli onnistunut saamaan tutkinnon ja tätä kautta päässyt etenemään työkokeiluun tai työhön. Tutkinnon saaminen on myös haastateltavien mukaan vaikuttanut selkeästi heidän itseluottamukseen ja siihen, että heillä on mahdollisuudet edetä työelämään. Työ ja koulutus koettiin tärkeänä osana elämää.

Haastateltavista kaksi olivat löytäneet työkokeilupaikan itse avoimilta työmarkkinoilta. Yksi haastateltavista on laittanut oman yrityksen vireille, ja paraikaa odottaa päätöstä starttirahasta ja on toiveikas, että oma yritys saadaan vielä pyörimään. Yksi työllistyi työpajatoiminnan jälkeen Sovinnolle palkkatukityöhön.

Haastateltavista osa myös kertoi, että oma asenne työtä ja koulutusta kohtaan on muuttunut. Osa mainitsi myös, että suhtautui aiemmin hyvin skeptisesti työntekoon, eikä ollut välttämättä kiinnostunut lainkaan työllistymään. Sovinnon toiminnan aikana työnteko on alkanutkin tuntua positiiviselta ja tärkeältä osalta omassa elämässä. Työnhakutaidot olivat myös parantuneet Sovinnon toimintaan osallistumiseen myötä, osa haastateltavista kertoi, ettei heillä ollut koskaan aiemmin ollut olemassa CV:tä, mutta Sovinnon yksilötuen myötä he olivat työntekijän avustuksella saaneet tehtyä itselleen CV:n, ja tietävät nyt myös, miten työtä haetaan.

Päivätekeminen koettiin tärkeäksi osaksi oman elämän muutosta. Tätä mieltä on myös Särkelä-Kukko (2014) jonka mukaan tekeminen auttaa hahmottamaan kokonaisvaltaisesti yksilön osallistumista ja voimavarojen käyttöönottoa. Erilainen tekeminen auttaa myös tunnistamaan yksilön itsensä toteuttamiseen liittyviä rajoituksia ja mahdollisuuksia. Tekeminen luo merkityksellisyyttä elämään, jolloin se väistämättä lisää osallisuuden ja kuuluvuuden tunnetta. (Jämsen & Pyykkönen 2014, 43).

Opinnäytetyön tulokset vahvistavat myös muun muassa Antti Eskolan (1982) näkemystä siitä, että ihminen voi muuttaa omaa elämäänsä positiiviseen suuntaan nimenomaan jonkin toiminnan kautta. Tämän ajattelun perusteella tavoitteena tulisi olla ihmisen omien pyrkimyksien tukeminen, ja se että henkilö itse oppisi tunnistamaan mitä elämältään haluaa (Kotiranta & Virkki 2011, 123–125). Myös

Tarja Juvonen (2017) perustaa ajatuksensa toimijuuden ja osallisuuden vahvistumisesta siihen, että ihminen tarvitsee sosiaalista kanssakäymistä oman elämänsä sekä autonomisuuden vahvistumiseen.

7.3 Rikoksettoman elämäntavan ylläpito

Kaksi haastateltavista olivat tulleet Sovinnolle vankeusrangaistuksen aikana. Molemmille myönnettiin vankilasta koevapaus ja se suoritettiin Sovinnon työpajoilla. Molemmilla oli taustallaan useampi tuomio, osa tuomioista olivat olleet pidempiä ja osa lyhyempiä. Koevapaus koettiin merkitykselliseksi tekijäksi elämänmuutoksessaan. Koevapauden säännöllisyys ja tarkka päivärytmi koettiin ratkaisevaksi tekijäksi yhteiskuntaan integroitumisen näkökulmasta.

Haastateltavat kertoivat, että vankilasta vapautuminen vailla mitään paikkaa mihin olisi kiinnittynyt tuomion aikana, on hyvin huono lähtökohta yhteiskuntaan integroitumiselle. Molemmat haastatelluista olivat jo vankila-aikanaan olleet yhteydessä Sovinnon aikuistyöhön ja käyneet tutustumassa Sovinnon toimintaan. Koevapaus kesti molempien kohdalla noin puoli vuotta ja sen ajan he olivat Sovinnon työpajoilla, koulutuksessa tai palkkatukityössä. Koevapauden jälkeen asiakkuus Sovinnolla jatkui.

Koevapauden merkitystä vangin yhteiskuntaan integroitumisessa tukee myös muun muassa Laurea-ammattikorkeakoulun ja A-klinikka säätiön tutkimus (2016), jossa on selvitetty koevapauden merkitystä vangin kuntoutuksessa. Tutkimuksen mukaan koevapaus ja sen aikainen päihdekuntoutus tukevat monipuolisesti vangin integroitumista yhteiskuntaan. Tällä ei tarkoiteta pelkästään vangin uusintarikollisuuden vähenemistä ja päihitteettömyyden tukemista, vaan tutkimustulosten mukaan koevapaudella on merkittävä rooli vangin arjen uudelleen rakentamisessa kokonaisvaltaisesti. (Rantanen, Lindqvist, Lindström, Vuorinen, Weckroth, 2016, 91–92.)

Päivätekemisellä koettiin olevan suuri merkitys rikoksettoman elämäntavan ylläpidossa. On paljon helpompi palata yhteiskunnan jäseneksi, jos on jo vankeusaikana työpaikka tai koulutus missä käydä. Koevapaus myös velvoittaa siihen, että päivärytmistä pidetään hyvin tarkasti kiinni. Tämä koettiin tärkeänä asiana, sillä molemmat haastatelluista kertoivat, että aiemmin mitään päivärytmiä ei ole koskaan ollut. Koevapaus koettiin kuin liukumäkenä rikollisesta alamaailmasta ”tavalliseen” elämään, yhteiskunnan jäseneksi.

.. jos mä en ois tänne tullut silloin niin aikavarmasti mä rypeisin siinä samassa missä olin ennenki. (Haastateltava 4)

Kun oli se koevapaus jonka mä olin täällä näin, niin se oli niin säännöllistä, oli kellonajat millon piti kaikki tehdä, piti olla oikeissa paikoissa justiinsa määrättyinä kellonaikoina...oli helpompi tulla sinne siviiliin ku sul oli selvät reitit mitä sä menit. (Haastateltava 4)

7.4 Päivätekemisen merkitys ja matala kynnyks

Haastatteluissa käytiin henkilön elämäntilanteen muutoksen lisäksi läpi kokemuksia Sovinnon toiminnasta, ja asioita, jotka ovat olleet merkityksellisiä hänen mielestä omassa muutosprosessissaan. Sovinto koettiin hyvin erilaisena paikkana kuin esimerkiksi julkiset virastot. Kaikki haastateltavat nostivat esille sen, että Sovinnolle on helppo tulla. Sovinto koetaan matalan kynnyksen paikkana, jossa kaikilla on mahdollisuus tulla autetuiksi. Asiakkuuteen pääseminen tapahtuu ripeästi ja asioita ei tarvitse turhaan odotella samalla tavoin niin kuin esimerkiksi virastoissa.

Työntekijät nähtiin vertaisina, ja työote asiakkaiden mukaan on rento. Myös se, että Sovinnolla tehtävä työ yksilöohjauksessa ei ole niin muodollista, koettiin tärkeäksi. Työntekijää on helppo tulla tapaamaan, ja kuka vain on tervetullut. Työ näyttäytyy asiakkaille ratkaisukeskeisenä, ja asioihin tartutaan heti. Yksi henkilö korosti haastattelussaan sitä, että vaikka hänen asiakassuhteensa onkin jo päätynyt, on hänellä tunne, että on aina tervetullut Sovinnolle hakemaan apua. Haastateltavat myös kertoivat, että ovat suositelleet tutuilleen ja ystävilleen Sovinnon toimintaa.

Haastatteluista kävi ilmi, että Sovinnon toiminta koettiin osallistavana. Vaikka työntekijä olikin vastaajien mielestä auttanut heidän elämäntilannettaan hyvin paljon, niin oikeanlaisen kannustuksen ja tsemppaamisen avulla moni löysikin lopulta itse suunnan elämälleen. Tarvittiin vain oikeanlaista tsemppausta, ja vaihtoehtoja. Moni painotti, sitä, että oma-aloitteisuudella on suuri merkitys, mutta siihen tarvitsee myös ulkopuolista tukea.

Haastateltavat myös kertoivat, että suunnitelman tekeminen ja tavoitteiden asettaminen ovat tärkeitä seikkoja omien voimavarojen löytämisessä. Suunnitelma tavoitteille laadittiin aikuistyön työntekijän kanssa, ja osalla myös TE-toimisto oli mukana suunnitelman teossa. Haastateltavat kokivat, että he olivat itse asettaneet itselleen tavoitteita, eikä tätä tehnyt kukaan ulkopuolinen. Haastatteluista kävi selkeästi ilmi, että on helpompi edetä, kun tietää mitä tietä pitkin pitää lähteä kulkemaan, ja että on joku työntekijä, joka tukee muutosprosessissa. Itse työ tehdään kuitenkin itse. Tavoitteellisuus lisää myös motivaatiota. Haastatteluissa nousi esille sellaisia seikkoja, että moni muu palvelu, esimerkiksi kuntouttava työtoiminta nähdään sellaisena paikkana joihin ihmiset ”jumiutuu”, ilman että kyseisissä palveluissa välttämättä yritetään etsiä jatkopolkua. Sovinnon toiminta puolestaan koettiin tavoitteellisena, ja se koettiin erittäin merkitykselliseksi.

Jokaisen haastatellun kohdalla mielekkään päivätekemisen merkitys korostui. Moni oli sitä mieltä, että päivätoiminnassa mukana oleminen, on se sitten työ, koulutus tai työpaja, on vahvasti vaikuttanut siihen, että elämäntilanne on lähtenyt positiiviseen suuntaan. Päivärytmi nähtiin erittäin merkittävänä tekijänä muutosprosessissa. Se, että on jokin paikka mihin aamulla mennä ja tekeminen on mielekäästä, nousi haastatteluissa erityisen merkitykselliseksi.

Mikä auttaa pysymään kuivilla? (Haastattelija)

Terveys. Ja tällä hetkellä säännöt. Ja tällä hetkellä mä voin vetäytyä siihen et on säännöt, kun on panta jalassa ja käy testaamassa (=huume-seulat). Ni säännöt. Mut voi olla vaikei niitä sääntöjä oiskaan, niin töissä käyminen estää sen (=huumeiden käytön). Ja et mä oon mul ois ollut miljoona mahdollisuutta (=käyttää huumeita) mut tää töissä käynti on estänyt sen etten mä käytä. (Haastateltava 3)

Opinnäytetyön tulokset vahvistavat myös muun muassa Antti Eskolan (1982) näkemystä siitä, että ihminen voi muuttaa omaa elämäänsä positiiviseen suuntaan nimenomaan jonkin toiminnan kautta. Tämän ajattelun perusteella tavoitteena tulisi olla ihmisen omien pyrkimyksien tukeminen, ja se että henkilö itse oppisi tunnistamaan mitä elämältään haluaa (Kotiranta & Virkki 2011, 123–125). Myös Tarja Juvonen (2017) perustaa ajatuksensa toimijuuden ja osallisuuden vahvistumisesta siihen, että ihminen tarvitsee sosiaalista kanssakäymistä oman elämänsä sekä autonomisuuden vahvistumiseen.

7.5 Avoin ilmapiiri ja asiakkaan arvostaminen

Kaikki vastaajista olivat sitä mieltä, että Sovinnolla on erityisen hyvä ilmapiiri. Ilmapiiri koettiin tärkeäksi seikaksi osana sitä, miten he ovat kokeneet Sovinnon paikkana. ”Hyvä fiilis”, työntekijöiden avoimuus, iloisuus ja avuliaisuus nähtiin merkittävänä ja positiivisena asiana. Palveluun on helpompi kiinnittyä, kun ilmapiiri on hyvä. Sovinnolle on vastaajien mukaan mukava tulla joka päivä, ja tämä puolestaan edesauttaa omaa muutosprosessia.

Tääl on hyvä fiilis. Sen vaan tuntee kun astuu ovesta sisään. (Haastateltava 2)

Täällä opastetaan, tuetaan tekemisiä, annetaan inspiraatiota. Täällä on hyvä fiilis.. Täällä kaikki on tosi avoimia. (Haastateltava 3)

Hyvä paikka. Siellä saa avun ja siellä ei ite tarvitse mitään muuta kuin et on oma mielenkiinto siihen ja paneudut siihen mitä sä teet niin kyllä täällä saa sitten avun loppuun. (Haastateltava 4)

Mulle tuli tosi hyvä fiilis tästä paikasta. Et täällä kaikki työntekijät oli tosi kivoja ja ystävällisiä ja apunsa antavia. Ja heti ensimmäisen kerran mul jäi tosi hyvä fiilis tänne ja nyt vaik tästä on jo aikaa ku oon lopettanut täällä (=asiakkuuden) on yli vuosi, melkein kaksi, ni joka kerta vieläkin ku tulee tänne niin tulee semmonen hyvä fiilis. (Haastateltava 4)

Haastateltavat kertoivat, että eivät ole kokeneet olleensa tervetulleita omasta taustasta johtuen moneen muuhun palveluun. He olivat myös kokeneet, että heitä on kohdeltu monessa paikassa ylimielisesti ja ennakkoluuloisesti. Rikokset, päihitteet, pitkäaikaistyöttömyys sekä romanitausta nähtiin seikkoina, jotka ovat olleet esteenä hyvän kohtelun saamiseksi monessa julkisessa palvelussa.

Vastaajat kokivat Sovinnon työntekijät ennakkoluulottomina. Heidän mielestään Sovinto on paikka, johon jokainen on tervetullut, josta jokainen saa avun, ja jokaista kunnioitetaan taustaan katsomatta. Sovinnolla kukaan ei tunne olevansa erilainen, vaan jokainen on samanarvoinen kuin muut. Tämän seikan vastaajat kokivat merkitykselliseksi omassa muutosprosessissaan.

Aikasemmat ne oli just työkkärin kautta työvalmennus kurssikin, ni kyl ne nyt siellä autto mut täällä oli kuitenkin eri mun mielestä niinku sellanen. Ku mä oon aina kokenu ku oon Romani ni aina kokenu et joo autetaan mut se on aina vähän sellasta (teeskentelyä). Täällä pystyt tulla sellaisena ihmisenä kuin sä olet, ja silti sä saat sen avun täällä, ja täällä sä et ole erilainen. (Haastateltava 4)

Antti Särkelän (2001) mukaan työntekijän työskentelyn yksi tärkeimmistä lähtökohdista on hyväksyä asiakas sellaisena, kun hän on. Tämä on hyvän suhteen perusta. Asiakas lähtee toteuttamaan muutostaan juuri sellaisena kuin hän sillä hetkellä on ja juuri sellaisena hänet tulisi hyväksyä. Työntekijä ei saa koskaan luoda asiakkaalle sellaisia muutostoiveita, mitä asiakas ei voi toteuttaa. Myös se, jos asiakas ei halua muutosta, on hyväksyttävä. Muuttuminen ei saa olla hyväksynnän ehto. Asiakassuhde tulee rakentaa kunnioituksen, myötäelämäisen ja kärsivällisyyden varaan. (Särkelä 2001, 31–32.)

Sovinnon toimintaa kuvailtiin myös sanalla ”ponnahduslauta”. Haastatteluista kävi ilmi, että haastateltavat olivat olleet skeptisiä tullessaan Sovinnon toimintaan mukaan. Asiakasprosessin edetessä luottamus palvelua kohtaan kasvoi ja ennakkoluulot myös vastaajien puolelta laskivat hyvin nopeasti. Tämä nähtiin tärkeänä seikkana, sillä monen vastauksista kävi ilmi, että kun on kiinnittynyt yhteen paikkaan, on myös helpompi siirtyä seuraavaan paikkaan.

Haastateltavat olivat myös sitä mieltä, että Sovinto on monikulttuurinen ja monimuotoinen paikka. Tällä tarkoitettiin sitä, että Sovinnon asiakkaat ovat hyvin erilaisista lähtökohdista, ja se nähtiin selvästi positiivisena asiana. Vastaajien mielestä Sovinnolle ovat kaikki tervetulleita juuri sellaisena kuin ovat. Asiakaskunnan monikulttuurisuus ja kansainvälisyys nähtiin suurena vahvuutena. Moni myös kertoi, että opiskelijoiden keskuudessa on mukava ilmapiiri, ja moni on saanutkin uusia tuttavuuksia opintolinjoilta.

Aluks mä aattelin et oon vaan koevapauteen asti ja sit mä ajattelin et mitä hemmettiä, et ihan samahan mun on olla täällä vaikei se palkka ollut kaksinen. Ja kaikki meni ihan hyvin ja kerkesin tekee kaikkea muutakin siinä samalla. Ihmiset oli täällä se syy miks mä jäin tänne. Mä tykkään olla täällä, ei tää työ kovin kummosta oo mut näistä ihmisistä saa ihan erilaista energiaa, et ne on täällä hetkellä se mun inspiraatio. (Haastateltava 3)

7.6 Rinnalla kulkeva työote

Sovinnon työntekijät nähtiin haastatteluiden perusteella avuliaina ja kannustavina. Sovinnon aikuistyön sosiaalityöntekijän tapa tehdä työtä nähtiin erittäin kannustavana, ratkaisukeskeisenä ja välittävänä. Työntekijän luokse on helppo tulla ja avun saa aina. Moni kertoi, että ei olisi selvinnyt vaikeuksistaan ilman yksilötyön vahvaa ja monipuolista tukea. Apua koettiin myös olevan aina tarjolla, kun siihen oli tarve. Haastateltavat kokivat myös, että heitä kuunnellaan.

Mä tykkään Minnasta (=aikuistyön työntekijä) Minna on semmonen tosi ulospäinsuuntautunut, ja ilonen, hyvin harvoin näkee Minnan pahalla päällä.. Minna on ensimmäinen sosiaalityöntekijä joka oikeesti selittää miten se asia on ja miten on mahdollisuus tehdä asian eteen ja mikä on ihan turhaa. Et on ihan turha raivota asioista kun laki sanoo näin.. Minna ei tuomitse. Päinvastoin, se antaa vaihtoehtoja sille miten asiat voisi tehdä toisin. (Haastateltava 3)

Vastaajat korostivat yksilötyössä ihmissuhdetaitoja. Tärkeäksi koettiin, että työntekijä ei sanele miten asiat kuuluu tehdä, vaan on kannustava ja arvostaa asiakasta. Tätä mieltä on myös Antti Särkelä (2001), jonka mukaan auttamistyössä tarvitaan ihmissuhdetaitoja. Särkelän mukaan on mahdotonta auttaa asiakasta,

mikäli asiakkaaseen ei saada luotua hyvää suhdetta. Asiakkaan hyväksi kokema työskentelysuhde on tärkeä tekijä tuloksien saavuttamisen kannalta. Tähän vaikuttaa työntekijän tiedot, taidot ja kyky kohdata asiakas. (Särkelä 2001, 28–31.)

No Minnan kanssa käytiin vähän semmosia asioita läpi, kun mä olen Romani, niin se ei ollutkaan sitten niin itsestään selvää kaikki asiat. Ja sitten siinä oli vähän huonoa se kun mä olin siellä vankilassa ollut, niin Minna oli aina oli sellainen et se lohdutti ja näki sen valon siellä tunnelin päässä, eikä antanut luovuttaa ja ku välillä tuli sellanen olo ettei jaksakaan enää mitään, niin Minnan kanssa käytiin niitä asioita läpi ja se kannusti mua. (Haastateltava 4)

Moni kertoi, että aikuistyön yksilöohjauksessa on käyty läpi esimerkiksi KELA-asioita. Virastoviidakossa toimiminen koettiin hankalaksi, ja tässä aikuistyön työntekijän apu koettiin tärkeäksi. Asioiden selvittelyn lisäksi merkitykselliseksi koettiin se, että työntekijöiden kanssa voi käydä läpi ihan vaan arkisia asioita ja suunnitella tulevaa sekä puhua haaveista ja unelmista. Haastateltavien vastauksista kävi ilmi, että työntekijän rooli asiakkaan elämässä on enemmänkin vertainen rinnalla kulkija kuin työntekijä.

Minkälaisia asioita te ootte käynyt Minnan (aikuistyön työntekijän) kanssa läpi? (Haastattelija)

Lähinnä Kela-asioita ja kaikkia etuuksia, ja sit juteltu ihan niinku miten menee lasten kanssa ja ihan sellasia peruselämänasioita... Et hyvä tyyppi ollu, ja monet koulutuslinjoilla on ollu sillee, toi koko porukka et kaikki on kiitellyt Minnaa et kuinka se jaksaa ja ku on ovi kiinni ja ei oo ollu Minna paikalla ni on ollu ihan et apua ei oo paikalla. Pitäis olla vara Minna! (Haastateltava 1)

Kaikki on kyllä oikein hyvin. Nyt voi sanoo taas et elämä hymyilee. Ennenku Sovinnolle tulin niin ei todella hymyilly, mä olin mun lapsista erikseen ja tehnyt tyhmyyksiä et sinne (vankilaan) jouduinkin. Nyt ne on taakse jäänyttä elämää ollut mulle. (Haastateltava 4)

Haastatteluista nousi myös erityisesti se, että kun asiakkaalla välillä luotto omaan itseensä ja tekemiseen hiipui, Sovinnon työntekijän usko ja kannustus toimivat niinä hetkinä ratkaisevana tekijänä. Työntekijä ei antanut luovuttaa. Vastaajien taustojen vuoksi, saattoi tulla eteen erilaisia ongelmia, mutta työntekijän positiivisella asenteella haasteista aina selvittiin. Työntekijä oli myös lohduttava, ja näki

aina tunnelin päässä valon. Särkelän (2001) mukaan asiakastyössä onkin liittouduttava asiakkaan voimavarojen ja tavoitteiden kanssa, ei hänen ongelmiansa kanssa. Sosiaalityössä on erittäin tärkeää tunnistaa asiakkaan voimavarat, pysyvyys ja rationaalisuus sekä ehjä emotionaalisuus (Särkelä 2001, 33).

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi opinnäytetyössä ilmenneitä tuloksia pelaajien niitä asetettuihin tavoitteisiin. Samalla arvioidaan tutkimusaiheen haasteellisuutta, ja erityisesti sen ajankohtaisuutta sekä tutkimuksen eettisyyttä. Myös opinnäytetyön merkitystä ammatillisen kasvun näkökulmasta käydään läpi. Lopuksi esitetään myös jatkotutkimusaiheita.

8.1 Johtopäätökset, havainnot ja tavoitteiden onnistuminen

Tehtyjen haastatteluiden perusteella voidaan sanoa, että aikuistyö on monilta osin edistänyt haastateltavien asiakkaiden muutosprosessia. Kaikkien haastateltavien keskuudesta nousi vilpittömän kiitollisuus Sovinnon toimintaa kohtaan. Kaikkien haastateltavien vastauksista kävi päälimmäisenä ilmi se, kuinka oman elämän muutokseen tärkeimpiä asioita ovat olleet Sovinnon matala kynnys, työntekijän arvostus asiakasta kohtaan, rinnalla kulkeminen ja rento työote, usko asiakkaaseen sekä päivätekeminen ja rytmi. Vastauksista kävi ilmi, että vastaavantalaisia palveluita mitä Sovinto tarjoaa ei ole kovin paljon tarjolla. Kaikki haastateltavat pitivät Sovinnon toimintaan osallistumista omassa elämässään ratkaisevana seikkana, että elämä lähti parempaan suuntaan.

Sovinto on vuoden 2017 alusta lakannut olemasta itsenäinen järjestö, ja liittynyt Suomen Diakoniaopistoon. Kaikenlainen fuusioituminen tuo aina uusia rakenteita ja toiminnallisia muutoksia niin hyvässä kuin pahassa. Mielestäni Sovinnon olisi tärkeä tehdä vaikuttavuusarvioinnista johdonmukainen prosessi, jolla tehtyä työtä saataisiin näkyväksi.

Mielestäni tutkimus vastasi asetettuihin tutkimuskysymyksiin hyvin. Haastatte-
luista nousi esiin asioita, jotka vastaavat kysymyksiin, miten Sovinnon toiminta on vaikuttanut ja miksi. Ammattikorkeakoulun opinnäytetyölle aihe on kuitenkin

todella laaja, ja vaikka tällä arvioinnilla tuloksia saatiinkin, uskon että lisätutkimusta edelleen tarvitaan.

Haastateltavien mukaan muutosprosessissa oleellista oli päivätoiminnan merkitys, sekä se että Sovinnon toiminta on tavoitteellista. Tätä asiaa olisi mielenkiintoista tutkia myös erityisesti nuorten työpajojen osalta, työvoimakoulutusten sekä avoimen ryhmätoiminnan osalta.

Yhtenä erityisenä huomiona nousi Sovinnolla tehty työ vapautuvien vankien tukemisessa. Vaikka Sovinto ei varsinainen kriminaalityöntoimija olekaan, on sillä silti pitkät juuret kriminaalityössä. Olisikin mielenkiintoista tehdä vaikuttavuus arviointia esimerkiksi sellaisten asiakkaiden kohdalla jotka ovat olleet Sovinnolla koevapaudessa. Vaikka tässäkin tutkimuksessa kaksi vastaajista olivat olleet koevapaudessa ollessaan mukana Sovinnon toiminnassa, olisi erityisen mielenkiintoista suunnata kokonainen arviointitutkimus koevapaushenkilöihin.

8.2 Haasteet ja oma ammatillinen kehittyminen

Ensimmäisenä tutkimuksen tekemisessä, tuli hyvin selväksi, kuinka hankalaa vaikuttavuuden arviointi on. Aihe on mielestäni vaikea ja laaja. Vaikuttavuus on monitahoinen asia, ja se mikä asiakkaan elämään tosiasiaassa vaikuttanut, on hankala arvioida. Moni asiakas on monen palvelun piirissä, minkä lisäksi taustalla on aina oma motivaatio. Ihminen on aina kokonaisuus. Tämän vuoksi on hankala arvioida mikä monista eri seikoista on juuri se mikä on asiakkaan elämään vaikuttanut.

Koin myös, että haastavaa oli myös kokemattomuus tutkimushaastatteluiden tekemisessä. Vaikka olen itse tehnyt asiakastyötä nuorisososiaalityössä useamman vuoden ajan, ja kohderyhmä on sinänsä tuttu, oli tutkimuksellisen haastattelun tekeminen yllättävän vaikeaa. Olisi ollut helpompaa ottaa tuttu ohjaajan työote ja haastatella henkilöä ohjaajana, mutta kun olinkin tutkimushaastattelijana

tilanteessa, oli tilanne täysin erilainen ja näin ollen hyvin vaikeaa. Vaikeinta haastatteluiden tekemisessä oli pitää rönsyilevä keskustelu edes jollain tavalla asiassa, sekä pysyä myös täysin neutraalina asiakkaan vastauksien lomassa.

Opinnäytetyöprosessi on ollut hyvin opettavainen. Olen oppinut vaikuttavuus – aiheesta hyvin paljon, ja olen kiitollinen, että olen saanut käyttää oppimaani oikeassa työympäristössä. Aihe opinnäytteelleni tuli suoraan työelämäkumppaniltani, joten työ on tuntunut koko ajan merkitykselliseltä. Toivon, että tällä työllä on hyötyä yhteistyökumppanilleni.

Vaikuttavuuden arviointi on mielenkiintoista, mutta koska aihe on niin laaja, keskityin tutkimaan sitä, minkälaisia vaikutuksia tehdyllä työllä on ollut yksilöön, ja miksi vaikutukset ovat tapahtuneet. Olisi kuitenkin mielenkiintoista saada tietää myös, minkälaista yhteiskunnallista vaikuttavuutta Sovinnolla tehty työ on tuottanut. Opinnäytetyössäni saatujen tuloksien perusteella voidaan mahdollisesti sanoa, että Sovinnon aikuistyöllä on havaittavissa monenlaisia piirteitä, joilla pystytään vaikuttamaan joidenkin asiakkaiden elämään positiivisesti, mutta voidaan myös todeta, että tutkimusta tarvitaan ehdottomasti lisää.

Sovinnon ja erityisesti aikuistyön asiakkaat ovat erityisen haastavassa sosiaalisessa asemassa, ja palveluita heille on paljon vähemmän kuin monelle muulle kohderyhmälle. Tämä oli seikka, joka teki työstä erityisen kiinnostavan juuri minulle. Minua henkilökohtaisesti kiinnostaa tulevaisuudessa työskennellä juuri kaikista heikoimmassa asemassa olevien henkilöiden kanssa, tämän vuoksi aikuistyön asiakkaiden kohtaaminen ja elämäntarinan läpi käyminen oli ammatillisesti erittäin mielenkiintoista. Koin myös, että voin käyttää haastatteluista ilmenneitä tuloksia omassa ammatillisessa kehittämisessä; harvoin pääsee kuulemaan suoraan asiakkaalta minkälainen työntekijän tulisi olla, jotta asiakassuhteesta tulisi hyvä.

8.3 Tutkimuksen eettisyys

Kaikkeen tutkimukseen liittyy aina monenlaisia eettisiä kysymyksiä, jotka on otettava huomioon jo tutkimuksen alkumetreiltä lähtien. Tiedonhankintaan ja julkistamiseen liittyvät eettiset periaatteet ovat yleisesti hyväksyttyjä, mutta niiden noudattaminen on aina tekijän vastuulla. Siksi työtä tehdessä on aina oltava erityisen tarkka. Jo tutkimusaiheen valinta on eettinen ratkaisu. On tärkeää pohtia, kenen ehdoilla tutkimusaihe valitaan, ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Lähtökohtana tutkimuksessa tulee aina olla ihmisarvon kunnioittaminen. (Hirsjärvi yms. 2013, 23–24.)

Omassa tutkimuksessani oli tärkeää läpi työn ottaa huomioon vastaajien anonymiys. Jokaiselle haastateltavalle kerrottiin heti haastattelun alussa, että haastattelut käytetään ammattikorkeakoulun opinnäytetyöhön, ja missään vaiheessa haastateltavaa ei voida tunnistaa valmiista opinnäytteestä. Tämä asia todettiin myös jo ennen haastatteluita annetuissa haastattelukutsussa (LIITE1).

Haastattelut nauhoitettiin ja sen jälkeen litteroitiin. Missään vaiheessa haastatteluista ei ilmennyt haastateltavien henkilötietoja. Esitietoihin kerättiin vain ikä ja asuinkunta. Haastatteluista on poimittu suoria lainauksia, näiden valinnassa käytettiin jokaisella kerralla erityistä harkintaa. Jokaisen käytetyn sitaatin kohdalla oli mietittävä, voiko olla mahdollista, että haastateltavan sanomalla voi joku tunnistaa haastateltavan valmiista opinnäytetyöstä. Mitään liian yksityiskohtaista ei siis voi valita lainaukseksi opinnäytteeseen, tällöin saattaa anonymiys olla uhattuna.

Tutkimusaihetta valittaessa pohdin myös aiheen eettisyyttä. Kenelle työtä tehdään ja kuka siitä hyötyy? Sosiaalialalla ihmisen kunnioitus on mielestäni kaiken tehdyn työn perusta, ja tämä oli myös opinnäytetyössä kaiken keskiössä. Opinnäytetyön aiheenani oli arvioida Sovinnolla tehtävän työn vaikuttavuutta toimintaan osallistuneiden elämässä. Tällä työllä on työelämäkumppanillani mahdollisuus kehittää toimintaansa yhä enemmän asiakaslähtöiseksi. Näin ollen tämä työ on todellisuudessa tehty asiakasta varten; Sovinnon asiakkaat hyötyvät tehdystä tutkimuksesta, sillä työtä pystytään kehittämään tämän työn avulla yhä enemmän heidän näköisekseen ja heidän tarpeisiinsa sopivammaksi. Tällä opinnäytteellä on tarkoitus tuoda asiakkaan ääntä kuuluviin.

8.4 Vaikuttavuustutkimuksen ajankohtaisuus

Tuntuu, että elämme epävakaa aikaa suomalaisessa yhteiskunnassa. Kustannustehokkuus, säästöt ja businessajattelu ovat rantautuneet, ja rantautumassa myös sosiaalityön kentälle. Ja vaikka missään toiminnassa ei voi välttyä kustannus ja tehokkuus –ajattelulta, on kuitenkin sosiaalityössä tärkeää puolustaa jokaisen ihmisarvoa kylmässä maailmassa. Tässä ajassa jossa kustannukset ja tehokkuus tuntuvat olevan päivän sana, on erityisen tärkeää tehdä sosiaalityössä tehdä tehtyä työtä näkyväksi. Olisi tärkeää luoda toimivia mittareita ja käytäntöjä vaikuttavuuden arviointiin.

Elämme mielenkiintoista aikaa erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluiden kentällä; vaikuttaa siltä, että monista hyvinvointipalveluista leikataan ja Sote-uudistus puhuttaa kaikkialla (ja tulee varmasti muuttamaan montaa sosiaali- ja terveyspalvelua). Koska monien palveluiden tulevaisuus on siis kaikella tapaa epävakaa, olisi erityisen tärkeää mielestäni pohtia sosiaalityön tärkeyttä, sekä puolustaa sen erityislaatuisuutta.

Olen kuullut sanottavan, että onnistunut talouspolitiikka vaatii onnistunutta sosiaalipolitiikkaa; mielestäni tämä tarkoittaa sitä, että kun heikoimmassa asemassa olevaa henkilöä voidaan auttaa, vähentää se paitsi inhimillistä kärsimystä, vähentää se myös kustannuksien syntymistä yhteiskunnassamme. Tehty sosiaalityö heijastuu aina yksilön kautta koko yhteiskuntaan. Tuntuu kuitenkin, että edellä mainittu seikka on unohtunut, ja kaikista heikoimmassa asemassa olevien asema yhteiskunnassamme vain heikentyy, ja hyvinvointi jakautuu yhä epätasaisemmin. Huonovointisuus vaikuttaa kaikkeen, erityisesti yhteiskunnan menoihin. Tämän vuoksi sosiaalityön merkityksellisyyttä olisi hyvä korostaa; on halvempaa ennaltaehkäistä kuin korjata. Näihin asioihin vaikuttavuuden arviointi voisi antaa vastauksia.

Tässä ajassa jokaisen sotepalvelun tulisi ehdottomasti tehdä selväksi kuinka merkityksellistä sosiaalityötä monessa eri palvelussa tehdään, ja sen lisäksi

tuoda ilmi näiden palveluiden yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Vaikuttavuuden arviointi tulisi olla mielestäni olla osana jokaista sosiaali- ja terveystyötä. Jos tehdyn työn merkityksellisyyttä ei tunnusteta, ei sitä myöskään arvosteta.

LÄHTEET

- ’Ahti, H. (2007). *Sovittelusta Sovintoon – kuvahistoriikki Vaihtoehtoisen ammatti- ja oppisopimuskoulun synnystä ja kehityksestä*. Helsinki.
- Dahler-Larsen, P. (2005). *Vaikuttavuuden arviointi. Hyvät käytännöt – menetelmä-käsikirja*. Saatavilla 23.11.2017
http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77071/vaikuttavuuden_arv.pdf?sequence=1
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2008). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Osuuskunta vastapaino.
- Eteläpelto A., Heiskanen T. & Collin K. (2011) Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys. Teoksessa A. Eteläpelto, T. Heiskanen & K. Collin (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa* (s. 9-30). Vantaa: Kansanvalistusseura.
- Eteläpelto A., Mitä on toimijuus ja mihin sitä tarvitaan? Jyväskylän yliopisto. Saatavilla 8.12.2017
<https://www.jyu.fi/hankkeet/interaktiivinen/yleisluentodiat/etelapello>
- HAMK-unlimited. Hyvinvointi- ja soteala. Nuoren elämäntilanteen hahmottaminen 3X10D mittarilla. Saatavilla 23.12.2017
<https://unlimited.hamk.fi/hyvinvointi-ja-sote-ala/nuoren-elamantilanteen-hahmottaminen-3x10d-mittarilla/#.Wj40oUtx1E5>
- Harju A. (2004). *Osallisuus*. Saatavilla 20.4.2017
http://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/osallistuminen_ja_vaihtoehtoisuus/osallisuus

- Heikkilä T. (2014). *Tilastollinen tutkimus*. Saatavilla 22.12.2017
<http://www.tilastollinentutkimus.fi/1.TUTKIMUSTUKI/KvantitatiivinenTutkimus.pdf>.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu, teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2013). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Isola, A-M. Kaartinen, H. Leemann, L. Lääperi, R. Schneider, T. Valtari, S. Keto-Toko A. (2017). *Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa*. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla 22.12.2017
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135356/URN_ISBN_978-952-302-917-0.pdf?sequence=1
- Jämsen, A. & Pyykkönen, E. (2014). *Osallisuuden jäljillä*. Saarijärvi: Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry
- Jukunen, I. Lindqvist, T. Kainulainen, S. (2005) *Realistisen arvioinnin ensiaskeleet*. Saatavilla 23.8.2017
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76036/ty%C3%B6papereita3_05.pdf?sequence=1
- Juvonen, T. (2017) Nuorten aikuisten autonomisen toimijuuden jännitteiden rakentuminen ammatillisen etsivän työn kontekstissa. Teoksessa M. Laitinen & A. Niskala (toim.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä* (327-356). Tampere: Vastapaino.
- Karjalainen, P. (2014). Realistinen arviointi sosiaalityössä. Terveiden- ja hyvinvoinninlaitos. Saatavilla 19.12.2017
<https://www.slideshare.net/minnakivipeltto5/karjalainen>.

- Kortesniemi, P. Kotiranta, T. Kivipelto, M. (2012). Kokemuksia sosiaalityön vaikuttavuuden arvioinnin toteuttamisesta. Teoksessa A. Pohjola, T. Kemppainen & S. Väyrynen (toim.) *Sosiaalityön vaikuttavuus* (s. 89-115). Tampere; Lapin yliopistokustannus
- Kotiranta, T. & Virkki, T. (2011) Toimijuus ja sosiaalisen toiminnan teoria. Teoksessa Kotiranta, T. Niemi, P. & Haaki, R. (toim.) *Sosiaalisen toiminnan perusta*. Helsinki; Gaudeamus University press.
- Larvio, Minna, koordinaattori Aikuistytöhanke. Suomen Diakoniaopisto Oy, Sovinnon kampus. Sähköpostikeskustelu 20.4.2017.
- Leemann, L. & Hämäläinen, R. (2015). *Matalan kynnyksen palvelut*. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke SOKRA. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 22.12.2017 www.thl.fi/sokra
- Ohjaamo Helsinki. Ohjaamolaiset. Saatavilla 22.12.2017 <http://ohjaamo.hel.fi/>.
- Peitola, P. (2005). Arvioinnin soveltuvuus sosiaalityössä. Tapauksena realistinen arviointi huumeongelmaisen yksilökohtaisessa palveluohjauksessa. Saatavilla 19.12.2017 https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75394/tp_05_4.pdf?sequence=1
- Pohjola, A. (2012). Moniulotteinen vaikuttavuus. Teoksessa A. Pohjola, T. Kemppainen & S. Väyrynen (toim.) *Sosiaalityön vaikuttavuus* (s. 9–15). Tampere; Lapin yliopistokustannus
- Pohjola, A. (2012) Tutkimukseen perustuva vaikuttavuus. Teoksessa A. Pohjola, T. Kemppainen & S. Väyrynen (toim.) *Sosiaalityön vaikuttavuus* (s. 19–41). Tampere; Lapin yliopistokustannus

- Rajavaara, M. (2006). *Sosiaali- ja terveysturvan katsauksia; Yhteiskuntaan vaikuttava KELA, katsaus vaikuttavuuden käsitteisiin ja arviointiin*. Saatavilla 11.3.2017
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/7894/Katsauksia69netti.pdf?sequence=1>
- Rajavaara, M. (2007). *Vaikuttavuus yhteiskunta. Sosiaalisten olojen arvostelusta vaikutusten todentamiseen*. (Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia, Kelan tutkimusosasto. Helsinki). Saatavilla 27.11.2017
<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/3290/RajavaaraVaikuttavuusnetti.pdf?sequence>
- Rantanen, T. Lindqvist, M. Lindström, J. Vuorinen, P. Weckroth, A. (2016). *Yhteistyötä, valvontaa ja kokonaisvaltaista kuntoutusta. Tutkimus valvotun koevapauden ja päihdekuntoutuksen yhdistämisestä*. Rikosseuraamuslaitoksen julkaisuja 3/2016. Saatavilla 19.12.2107.
http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-risenjulkaisusarja/vn2jUiuVV/RISE_3_2016_Yhteistyota_valvontaa_ja_kokonaisvaltaista_kuntoutusta_WEB.pdf
- Rostila, I. & Vinnuvara, J. (2017). *Sosiaalityön asiakkaan toimijuus ja täysimittainen professionaalisuus*. Teoksessa M. Laitinen & A. Niskala (toimi.) *Asiakkaat toimijoina sosiaalityössä* (196-218). Tampere: Vastapaino.
- Särkelä A. (2001) *Välittäminen ammattina. Näkökulmia sosiaaliseen auttamistyöhön*. Tampere; Vastapaino.
- Kainulainen Sakari. *Hankkeita. Elämäntilanteen arvioiminen*. Saatavilla 23.12.2017
<http://www.sakarikainulainen.fi/hankkeita/elamantilanteen-arvioiminen/>

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus. STEA. Saatavilla 5.1.2018

<http://www.stea.fi/stea>

Suomen diakoniaopisto Oy (2017). Aikuistyön toimintasuunnitelma 2017.

Sovinnon kampus 2017.

Suomen Diakoniaopisto. Tietoa meistä. Saatavilla 21.11.2017

<https://www.sdo.fi/tietoa-meista/>

Suomen Diakoniaopisto. Toimintakeskus. Saatavilla 21.11.2017

<https://www.sdo.fi/toimintakeskus/>

Suomen Diakoniaopisto. Työvoimakoulutukset. Saatavilla 21.11.2017

<https://www.sdo.fi/tietoa-koulutuksista/tyovoimakoulutukset/>

Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Tutkimus- ja asiantuntijatyö. AVAIN-mittari.

Saatavilla 23.12.2017 <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/hankkeet-ja-ohjelmat/sokra/hankkeet-ja-hanketuki/arviointi/mittareita/esimerkkeja/avain-mittari>

Työterveyslaitos. Kehittämishanke. Kykyviisari. Saatavilla 23.12.2017

<https://www.ttl.fi/tutkimushanke/kykyviisari-arvioi-tyo-toimintakykysi/>

Valtioneuvosto. Ajankohtaista. Saatavilla 22.12.2017

http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10616/hallitus-sopi-uusista-panostuksista-kasvuun-ja-tyollisyyteen.

LIITE1

2.2.2018

Tervehdys!

Olen Sosionomi opiskelija Diakonia-ammattirkokeakoulusta. Teen Sovinnolle opinnäytetyötäni, aiheena vaikuttavuus. Tarkoitukseni on arvioida haastattelujen kautta, miten Sovinnolla tehtävä työ on vaikuttanut asiakkaan elämään. Tuloksien avulla voidaan kehittää Sovinnon toimintaa yhä enemmän.

Haastattelu vie noin 1-2h aikaa, ja se tehdään täysin anonyymisti. Haastattelut nauhoitetaan ja puretaan, ja ne tulevat vain minun käyttööni. Lopulta kaikki haastattelumateriaali tuhotaan, ja valmiista opinnäytetöstä ei voida tunnistaa ketään haastateltavaa.

Suostuisitko Sinä haastateltavaksi? Haastattelupäivänä Sovinto tarjoaa lounaan sekä kahvin. Haastattelusta luvassa myös pieni palkkio.

Voit ilmoittautua Minna Larviolle tai suoraan minulle (alla yhteystiedot).

Kiitos jo etukäteen!

Terkuin

Hanna-Riikka Partanen

Sosionomi-opiskelija

Hanna-riikka.partanen@student.diak.fi

LIITE2

HAASTATTELURUNKO: VAIKUTTAVUUS AIKUISTYÖSSÄ, REALISTINEN ARVIOINTI

Teemoja: vaikuttavuus, osallisuus, toimijuus

”Haastattelun tarkoituksena on tutkia Sovinnon aikuistyön toimintaa ja erityisesti sen merkitystä. Haastattelulla pyritään saamaan esille asioita, kuten miten aikuistyön toiminta on vaikuttanut henkilön elämään ja miten se näkyy tällä hetkellä. Haastatteluiden avulla toimintaa voidaan kehittää yhä enemmän. Haastattelut tehdään opinnäytetyötä varten, jossa on tarkoitus tutkia aikuistyön toimintaa (Diakonia ammattikorkeakoulu). Haastattelut nauhoitetaan ja puretaan. Ne tulee vain minun käyttöön ja haastatteluiden tulokset kirjataan nimettömästi, joten valmiista opinnäytetyöstä ei voida tunnistaa ketään haastateltavaa. Nauhoitukset hävitetään myöhemmin kokonaan.”

ESITietoja:

- Ikä?
- Asuinkunta?
- Sukupuoli?

PALVELUUN OHJAUTUMINEN:

- Haluaisitko kertoa ensin aivan vapaasti, minkälainen oli elämäntilanteesi ennen kuin tulit Sovinnolle?
  - Asuminen
  - Terveystila (päihteet ja jaksaminen)
  - Toimeentulo
  - Sosiaaliset suhteet (ihmiset ympärillä; perhe, ystävät)
  - Arkielämän sujuminen (minkälainen oli tavallinen arkipäiväsi?)
  - Rikokset

- Miten koit tulevaisuutesi tuona aikana
- Oliko elämässäsi tuolloin muita tukitoimia? (sossu, työkkäri..)
- Miten ohjauduit Sovinnon aikuistyön toiminnan piiriin? (Minkä kautta)
- Minkä vuoksi ohjauduit aikuistyön toimintaa? (tärkeimmät syyt)
  - Oletko vielä toiminnassa mukana?
- Missä toiminnassa olit mukana? (Yksilötyö/työpaja/vapaa-ehtoisryhmät, koulutukset)
- Kuinka pitkään olet ollut/olit toiminnassa mukana?

AIKA SOVINNOLLA:

- Oliko Sovinnon toimintaan helppo tulla?
  - Minkätakia?
  - Minkälainen oli alkufiilis ensimmäisellä kerralla?
- Minkälaisena koit/koet Sovinnon aikuistyön toiminnan?
  - Koitko että sinua kuunnellaan?
  - Saitko mielestäsi tarpeeksi ohjausta kun sitä tarvitsit?
- Minkälaisia asioita olette käsitelleet asiakkuuden aikana?
  - Asuminen, toimeentulo, työ&koulutus, päihteet, terveydentila jne
- Asetitteko/oletteko asettaneet työntekijän kanssa joitain tavoitteita sinun elämääsi?
  - Minkälaisia?
  - Onko tavoitteita saavutettu?
    - Miten tavoitteet saavutettiin?
    - Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että niitä ei saavutettu?

- Ohjauduitko Sovinnon aikana muihin palveluihin? (Terveysasema, Päihdepalvelut, Sosiaalitoimisto, Kuntouttava työtoiminta, Asumispalvelut, Koulu, Työpajat, TE-toimisto jne)
  - Oliko niistä hyötyä elämäntilanteessasi?
- Koetko Sovinnon olevan jollain lailla erilainen palvelu kuin muut palvelut missä olet ollut mukana?
  - Miten?
  - Onko sillä ollut merkitystä elämäntilanteessasi?
- Koetko, että olet saanut apua elämäntilanteeseesi?
  - Mikä on vaikuttanut siihen?
- Mikä oli/on parasta Sovinnon toiminnassa? Entä huonointa?

NYKYHETKI

- Minkälainen on elämäntilanteesi tällä hetkellä?
  - Asuminen
  - Työ/koulu
  - Oletko joissain palveluissa (sossu, työkkäri jne)
  - Perhesuhteet/ystävät
  - Harrastukset
  - Toimeentulo
  - Arki (asioiden itsenäinen hoitaminen)
  - Rikokset
  - Terveys
    - Jaksaminen
    - Päihteet
    - Fyysinen terveys

- Kuinka mielekkääksi koet arkesi tällä hetkellä?
- Millaisena näet tulevaisuutesi tällä hetkellä?
- Mitkä asiat ovat auttaneet sinua pääsemään nykyhetkeen?
- Onko Sovinnon toiminta vaikuttanut nykyhetkeesi?
  - Kerro omasta mielestäsi tärkeimmät asiat miten Sovinnon toiminta on auttanut sinua?
- Vapaasana Sovinnosta? Jäikö jokin kertomatta, risuja ja ruusuja?

LIITE 3

MITEN TOIMINTA ON VAIKUTTANUT?	MIKSI TOIMINTA ON OLLUT VAIKUTAVAA?
<p>OSALLISUUS</p> <p>Työllistymis mahdollisuudet</p> <p>Työkokeilupaiikka</p> <p>Koulutus</p> <p>Työnhakutaidot</p> <p>Työllistyminen</p> <p>Yhteiskuntaan integroituminen</p>	<p>YMPÄRISTÖ</p> <p>Hyvä porukka</p> <p>Helppo tulla</p> <p>Matala kynnys</p> <p>Hyvä ilmapiiri</p> <p>Ponnahduslauta elämään</p> <p>Koevapaupaikka</p>
<p>TOIMIJUUS</p> <p>Pelkojen voittaminen</p> <p>Pelaamisen väheneminen</p> <p>Päihitteettömyys</p> <p>Rikokseton elämäntapa</p> <p>Usko tulevaisuuteen</p> <p>Toimeentulotilanne</p> <p>Unelmat ja haaveet</p> <p>"normaali arki"</p> <p>Itseluottamus</p>	<p>ASIAKASSUHDE</p> <p>Työntekijän pitkäjänteisyys</p> <p>Arkiset asiat</p> <p>Ratkaisukeskeisyys</p> <p>Matala kynnys hakea apua</p> <p>Nopea apu</p> <p>Osallistaminen</p> <p>Asenne</p> <p>Ei tuomita</p> <p>Vaihtoehtojen kartoittaminen</p> <p>Tuki ja neuvonta</p> <p>Ihminen hyväksytään sellaisena kuin on</p>